

Vedlegg 4

Finansieringen av ny AFP

Utarbeidet av sekretariatet

1	INNLEDNING	1
1.1	Problemstillinger	1
1.2	Innfasing av ny AFP-ordning	1
2	FINANSIERINGEN AV DAGENS AFP	2
3	STATENS BIDRAG TIL NY AFP	4
4	ARBEIDSGIVERNES BIDRAG TIL NY AFP	6
5	ILLUSTRATIVE BEREGNINGER – ANALYSEGRUNNLAG	9
6	RESULTATER AV ULIKE FINANSIERINGSMODELLER	15
6.1	Innledning	15
6.2	Lønnsavgift	16
6.3	Hodeavgift	21
6.4	Bransjedifferensiert hodeavgift	26
7	EGENANDEL	27
7.1	Egenandelene i dagens AFP-ordninger	27
7.2	Sluttpremie – modifisert egenandel	29
8	FORPLIKTELSER VED UTMELDING	32
9	SIKRING AV FRAMTIDIGE FORPLIKTELSER	34
10	UTVIKLING I FRAMTIDIGE UTGIFTER TIL AFP	36

1 Innledning

1.1 Problemstillinger

Finansieringsløsningen for AFP skal sikre tilstrekkelige midler til de løpende utbetalingene av AFP, men må også gi trygghet for at de framtidige pensjonene til personer som mottar AFP faktisk vil bli utbetalt. Den må derfor være troverdig og ha et langsiktig perspektiv. Det legges i dette vedlegget til grunn at finansieringsansvaret fortsatt skal deles mellom staten og partene.

Finansieringsløsningen for en tilpasset AFP-ordning må håndtere ulike spørsmål, blant annet:

- Fordelingen av utgiftene til AFP mellom staten og arbeidsgiverne
- Fordelingen av arbeidsgivernes andel av utgiftene mellom de bedriftene som er medlem av ordningen
- Spørsmålet om i hvilken grad ordningen skal fonderes eller sikres på andre måter

Dette vedlegget belyser disse punktene. Framstillingen bygger på at det etableres én felles AFP-ordning i privat sektor.

Videre i vedlegget omtales først, i avsnitt 2, hvordan dagens tre AFP-ordninger i privat sektor finansieres. I avsnitt 3 drøftes omfanget av statens bidrag til ny AFP. I resten av vedlegget diskuteres hovedsakelig ulike sider av finansieringen av arbeidsgivernes del av utgiftene. For å illustrere hvordan ulike utforminger av en generell AFP-avgift påvirker utgiftene for enkelt næringer, er det benyttet et datasett konstruert av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Datasettet beskrives i avsnitt 5, og resultatene av beregningene presenteres i avsnitt 6. I avsnitt 7 drøftes muligheten for videreføring av en egenandel i en ny AFP-ordning, mens avsnitt 8 omhandler forpliktelser for bedrifter som melder seg ut av ordningen. I avsnitt 9 diskuteres hvordan arbeidsgivernes forpliktelser i en ny AFP-ordning bør sikres, mens avsnitt 10 beskriver hvordan de framtidige utgiftene til AFP i privat sektor kan utvikle seg.

1.2 Innfasing av ny AFP-ordning

Framstillingen bygger på at ny AFP-ordning innføres ved at alle fra og med 1948-kullet får ny AFP-ordning, mens eldre årskull skal kunne benytte dagens AFP-ordning, også etter 2010. Dette innebærer at utbetalingene fra dagens AFP-ordning gradvis vil fases ut over perioden 2010–2014, mens den nye AFP-ordningen gradvis vil fases inn fra og med 2010.

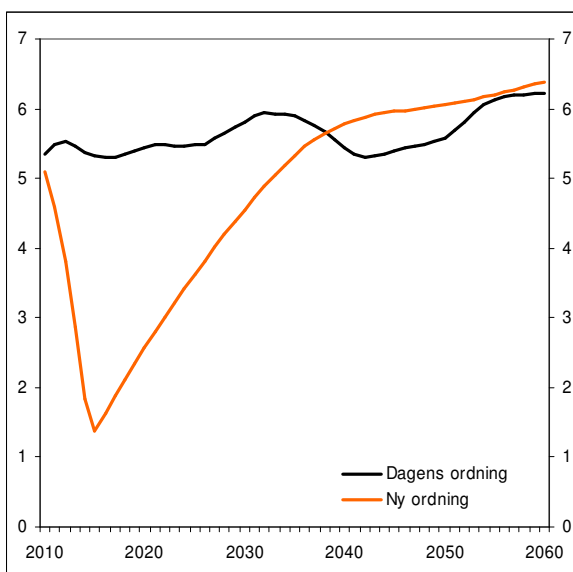
Arbeids- og velferdsdirektoratet har framskrevet de samlede løpende utgiftene ved en videreføring av dagens tre AFP-ordninger i privat sektor, samt anslått de løpende utgiftene til en ny ordning dersom den nye ordningen fases inn som beskrevet over. I utgiftene til dagens ordning er medregnet statens utgifter til høyere alderspensjon fra folketrygden på grunn av godskriving av pensjonspoeng og opptjeningsperiode i perioden som AFP-pensjonist. Dette utgjør rundt 0,5 mrd. kroner årlig de første årene fra 2010 ved en videreføring av dagens ordninger. For den nye AFP-ordningen er det lagt til grunn en årlig opptjeningsprosent på 0,306 (modell F, jf. vedlegg 3) og livsvarig, nøytralt uttak.

Figur 1 viser resultatet av beregningene. Linja for ny ordning omfatter, i tillegg til utbetalingene fra den nye AFP-ordningen, også utbetalingene fra dagens ordning i utfasingsperioden 2010–2014, samt økte utgifter til alderspensjon i folketrygden som følge av at personer som har fått AFP fra dagens ordning har fått godskrevet opptjening i perioden som AFP-pensjonist.

Figuren viser at ny og gammel ordning på lang sikt innebærer om lag like store løpende AFP-utbetalinger, men at ny ordning innebærer at de løpende utbetalingene, i en relativt lang periode, blir betydelig lavere enn ved en videreføring av dagens AFP-ordning. Dette skyldes at dagens AFP betales ut i maksimalt fem år (alderen 62–66 år), mens ny AFP er forutsatt utbetalt i en vesentlig lengre periode. Utfasingen av dagens ordning går altså raskere enn innfasingen av ny ordning, slik at de løpende utgiftene faller midlertidig, selv om hver person i gjennomsnitt får samme utbetaling fra ny ordning som hun ville fått med dagens ordning.

Det likviditetsmessige rommet som oppstår for arbeidsgiverne, kan benyttes til fondering av framtidige forpliktelser. Dette drøftes i avsnitt 9.

Figur 1 Løpende utgifter til AFP i privat sektor. Videreføring av dagens ordning samt samlede utgifter ved innføring av ny AFP. Mrd. 2007-kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

2 Finansieringen av dagens AFP

AFP finansieres i dag på ulik måte i de tre AFP-ordningene i privat sektor. Felles for ordningene er at staten refunderer 40 prosent av utbetalingene eksklusive AFP-tillegget til personer i alderen 64–66 år, mens det er forskjeller mellom ordningene med hensyn til hvordan arbeidsgiverne finansierer sin andel av de løpende utbetalingene.

Det er også forskjeller i hvordan ordningene har sikret de framtidige forpliktelsene. I Lov om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon (tilskottsloven), heter det i § 4 at «Finansieringen av ordningen må være lagt opp slik at det gis sikkerhet for at ordningen kan dekke sine forpliktelser gjennom opplegg av pensjonsfond e.l. tilstrek-

kelig til at fondet i tilfelle opphør av pensjonsavtalen kan dekke de pensjonsutbetalinger som er aktuelle etter avtalens opphør».

Finansieringen i Spekter og finansnæringen er enklest oppbygd; siste arbeidsgiver betaler hele AFP-pensjonen for sine egne ansatte, bortsett fra den statlige andelen. I Spekter skal arbeidsgiveren betale et innskudd til AFP-ordningen ved innvilgelsen av AFP. Innskuddet skal dekke forventede framtidige utgifter til AFP. Dersom innskuddet viser seg å ikke være tilstrekkelig, foretas et etteroppgjør. Tilsvarende foretas en tilbakebetaling hvis innskuddet er større enn påløpte kostnader. I finansnæringen er ikke pensjonene fondert, men betales løpende av arbeidsgiver. Særskilte bankgarantier sikrer arbeidsgiverens andel av finansieringen.

I LO/NHO-ordningen blir AFP-tillegget finansiert gjennom Sluttvederlagsordningen, mens hoveddelen av utbetalingene dekkes av AFP-ordningen, som finansieres på to måter. For det første betaler medlemsbedriftene en avgift basert på antall ansatte i virksomheten og deres arbeidstid. For eksempel betales det 310 kr i måneden per ansatt med arbeidstid på minimum 30 timer/uke (3720 kroner per år). I tillegg til denne avgiften betaler bedriftene en egenandel på 25 prosent av AFP-pensjonen inklusive AFP-tillegget for egne ansatte som tar ut AFP. Dersom arbeidstakeren ble tilsatt etter fylte 59 år, gis det fritak for egenandelen, og pensjonen dekkes fullt ut gjennom AFP-ordningen.

Til Sluttvederlagsordningen kreves det, som i AFP-ordningen, inn en avgift basert på ansatte og arbeidstid. Avgiften er nå 45 kroner i måneden for ansatte som arbeider minst 30 timer per uke (540 kroner per år).

I LO/NHO-ordningen er det etablert et fond som skal bidra til sikkerheten for framtidige forpliktelser. Ifølge årsberetningen for 2006 var fondet ved utgangen av 2006 på 1,3 mrd. kroner. Det var 1,9 mrd. lavere enn de framtidige forpliktelsene. I praksis gir det solidariske ansvaret i AFP-ordningen, sammen med reglene for medlemsskap for virksomheter, en tilleggsikkerhet for AFP-utbetalingene. I privat sektor kan det ikke opprettes tariffavtaler uten at AFP-ordningen til LO/NHO er med, dersom et LO- eller YS-forbund er part i avtalen. Dette sikrer et bredt finansieringsgrunnlag for ordningen.

En annen forskjell mellom ordningene er størrelsen på de egenandelene som siste arbeidsgiver betaler. I tilskottsloven kreves det en egenandel på minst 10 prosent, men alle ordningene har i dag en høyere egenandel enn dette: I LO/NHO-ordningen er den 25 prosent, mens den er 100 prosent (utenom statstilskuddet) i Spekter og finansnæringen.

I tillegg til å finansiere en andel av utbetalingene, bidrar staten til dagens AFP-ordning gjennom å gi pensjonsopptjening i folketrygden til AFP-pensjonistene som om de fortsatt stod i jobb. AFP-pensjonistene har rett til skattebegrensningsregelen, får minstefradrag i inntekten etter reglene for pensjonister og betaler trygdeavgift med lav sats av AFP-pensjonen. AFP-pensjonister får imidlertid ikke særfradrag for alder slik alderspensjonistene gjør. I LO/NHO-ordningen er AFP-tillegget skattefritt, mens det er skattepliktig i ordningene i Spekter og finansnæringen.

Staten dekker utgiftene ved Arbeids- og velferdsetatens arbeid. Dette arbeidet omfatter tilståelse og utbetaling av pensjoner, registrering av pensjonister med mer.

Staten bærer også Trygderettens utgifter tilknyttet anking av vedtak truffet av Arbeids- og velferdsetaten.

3 Statens bidrag til ny AFP

Det legges i dette vedlegget til grunn at den nye AFP-ordningen for privat sektor skal være finansiert i fellesskap av staten og arbeidsgiverne, slik dagens ordninger er. I utvalgets mandat heter det:

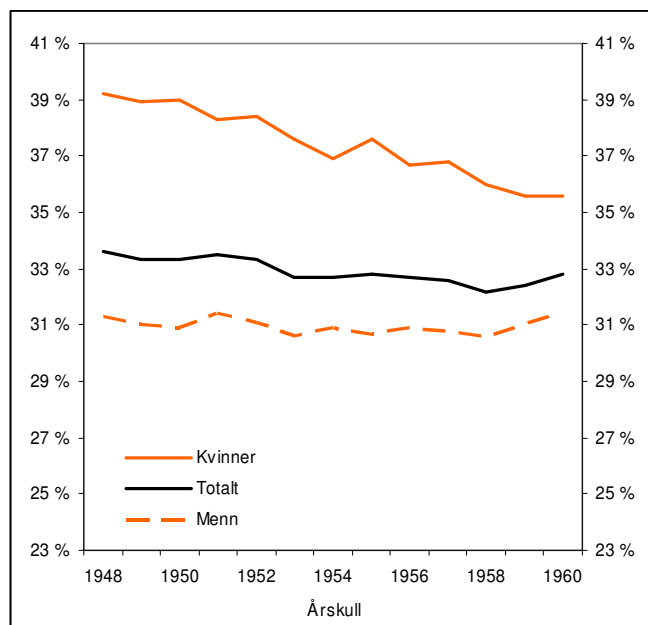
«Staten viderefører sitt samlede økonomiske bidrag til AFP-ordningen. Dette omfatter også verdien av skattefordeler og poengopptjening i folketrygden. Det økonomiske bidraget beregnes ut fra dagens uttaksrate, men justeres for det antallet som omfattes av ordningen. Staten bidrar med samme andel av den totale finansieringen som i dag.»

Vedlegg 3, «Modeller for utmåling av ny AFP», beskriver hvordan den økonomiske rammen for ny AFP er beregnet. Statens gjennomsnittlige bidrag per person med rett til AFP i ny ordning kan beregnes på tilsvarende måte, slik at den tilsvarer statens andel av nåverdien av dagens AFP-ordning for 1948-årskullet og de nærmest påfølgende årskullene. Metoden innebærer altså at vi anslår hva disse årskullene ville fått utbetalt ved en videreføring av dagens AFP-ordning, og anslår statens andel ved å beregne hvor stor andel av denne nåverdien som staten ville måtte betale.

I statens andel medregnes 40 prosent av AFP-pensjonen til 64–66-åringene ekskl. AFP-tillegget og 100 prosent av (livsvarig) økt alderspensjon i folketrygden som følge av godskrevne pensjonspoeng og opptjeningstid i perioden som AFP-pensjonist. I tillegg medregnes verdien av at AFP-tillegget i LO/NHO-ordningen er skattefritt. Finansdepartementet har foretatt simuleringer på bakgrunn av data for et representativt utvalg AFP-pensjonister i LO/NHO-ordningen. Simuleringene viser at et skattepliktig AFP-tillegg måtte vært på 18 000 kroner for at det i gjennomsnitt skulle tilsvart 11 400 kroner etter skatt. Skattefordelen er derfor satt til 6600 kroner, som er lagt inn som en del av statens bidrag til ordningen.

Figur 2 viser anslag på statens andel av finansieringen av AFP ved en videreføring av dagens AFP-ordning, fordelt på kjønn. Mer konkret viser figuren hvor stor del av nåverdien av AFP for årskullene 1948–1960 som staten ville betalt. Vi ser at kurven for menn ligger stabilt rundt 31 prosent, mens kurven for kvinner er avtakende, men fra et høyere nivå enn menn. Kjønnforskjellene skyldes særlig at kvinner drar større nytte av gratis poengopptjening. Den svarte linja viser gjennomsnittet for kvinner og menn, vektet med kjønnsfordelingen blant AFP-pensjonister i privat sektor.

Figur 2 Anslag på statens andel av finansieringen av AFP for årskullene 1948–1960 ved en videreføring av dagens AFP-ordning, fordelt på kjønn

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

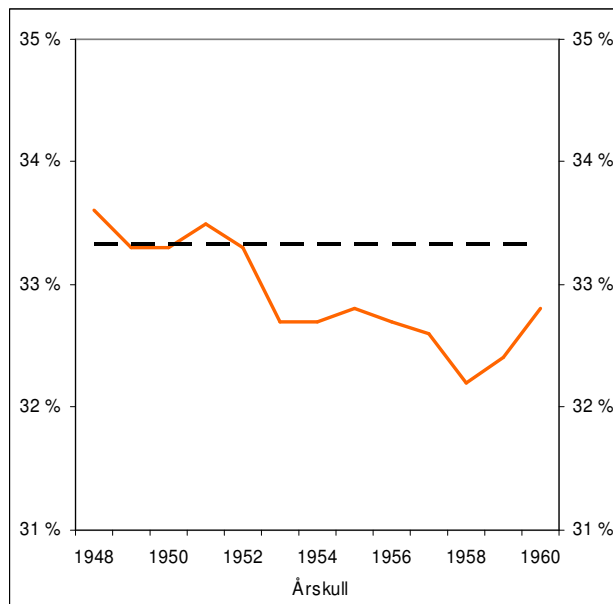
Tabell 1 og figur 3 viser anslagene på gjennomsnittlig andel i større detalj. Statens andel faller svakt fra 33,6 prosent for 1948-kullet til 32,2 prosent for 1958-kullet, før den igjen stiger noe. Ved fastsettelsen av parametrene i opptjeningsmodellene er det lagt størst vekt på 1948-kullet og de nærmest påfølgende årskullene. Dersom samme prinsipp følges her, kan statens andel i dagens AFP settes til $\frac{1}{3}$, som er gjengitt med stiplede linje i figur 3. Figuren viser at en andel på $\frac{1}{3}$ i ny AFP betyr at staten dekker en høyere andel av utgiftene til AFP til de som er født etter 1952, enn det som følger ved en videreføring av dagens AFP-ordninger.

Tabell 1 Anslag på statens andel av finansieringen av AFP for årskullene 1948–1960 ved en videreføring av dagens AFP-ordning. Prosent

Årskull	Årskull	Årskull
1948 33,6	1953 32,7	1958 32,2
1949 33,3	1954 32,7	1959 32,4
1950 33,3	1955 32,8	1960 32,8
1951 33,5	1956 32,7	
1952 33,3	1957 32,6	

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 3 Anslag på statens andel av finansieringen av AFP for årskullene 1948–1960 ved en videreføring av dagens AFP-ordning (heltrukket linje) og en andel på 33,3 prosent (stiplet linje)

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Med en opptjeningsprosent på 0,306 i ny AFP (modell F), skal staten dekke de utgiftene som følger av 0,102 prosentpoeng og arbeidsgiverne de utgiftene som følger av de resterende 0,204 prosentpoengene.

Skattereglene for pensjonister må justeres når det innføres fleksibel pensjonering i folketrygden. For eksempel er det i dag slik at dersom en mottar alderspensjon, blir en automatisk underlagt den såkalte skattebegrensingsregelen, som har betydning for skattleggingen av både pensjon og arbeidsinntekt. Dette synes ikke hensiktsmessig i et system der en fritt kan kombinere arbeid og pensjon og selv velge tidspunkt for pensjonsuttak, fordi en i så fall kunne utløse retten til skattebegrensning ved å ta ut en liten andel alderspensjon.

Det heter i utvalgets mandat at statens bidrag til AFP-ordningen skal videreføres, inklusive verdien av skattefordeler. Beregningene over tar hensyn til at det ikke lenger skal være noe skattefritt AFP-tillegg. Eventuelle andre skattefordeler må vurderes når det er bestemt hvordan de framtidige skattereglene for pensjonister blir.

4 Arbeidsgivernes bidrag til ny AFP

Innledning

Det legges til grunn at arbeidsgivernes skal betale de AFP-utgiftene som ikke dekkes av staten. Finansieringsmodellen for arbeidsgivernes andel bestemmer hvordan arbeidsgivernes løpende innbetalinger til AFP-ordningen fordeles mellom bedrifter og næringer.

Det må etableres et system som både sikrer de løpende utbetalingene av AFP, og som gir trygghet for at de framtidige utbetalingene til personer som mottar AFP faktisk vil

bli utbetalt. Gitt at systemet tilfredsstillende disse kravene, bør imidlertid AFP-ordningen selv i stor grad kunne avgjøre hvilket system som skal sørge for tilstrekkelig høye løpende innbetalinger.

Hva er en god finansieringsmodell?

Ulike finansieringsløsninger kan blant annet vurderes ut fra følgende kriterier:

- Løsningen må være *robust* og gi sikkerhet for utbetaling av AFP-pensjonene.
- Løsningen må oppleves å gi en *rettferdig fordeling av kostnadene* mellom bedriftene og generelt ha akseptable *insentivvirkninger*.
- Løsningen bør være *enklest mulig*.
- Løsningen må utformes slik at en kan sikre tilstrekkelig *kvalitet på innkrevningen av AFP-avgiften*.

At ordningen er robust er et viktig krav til den samlede finansieringsløsningen. Kravet kan blant annet ivaretas gjennom at det etableres et bufferfond og gjennom lovfesting av statens bidrag. Hensynet til robusthet tilsier også at medlemsbedriftene bør være solidarisk ansvarlig for forpliktelsene i ordningene.

Fellesfinansiering av AFP

Dersom AFP skal være en rettighet som først utløses ved fylte 62 år, samtidig som AFP hovedsakelig beregnes på grunnlag av yrkesaktivitet før fylte 62 år, er det krevende å utforme avgiftsgrunnlaget slik at det gjenspeiler grunnlaget for beregningen av AFP. I praksis er det umulig dersom en i 2010 skal ha et system som skal utbetale ny AFP på grunnlag av et inntektsgrunnlag som kan gå tilbake til 1967. Det er derfor nødvendig å utforme AFP som et spleiselag, der medlemsbedriftene løpende betaler inn det som er nødvendig for å dekke de løpende utgiftene og behovet for eventuell fondsoppbygging. En bør likevel utforme finansieringsmodellen med sikte på at det blir en rimelig balanse mellom den enkelte bedrifts innbetaling til AFP-ordningen og utbetalingene av AFP til tidligere ansatte.

Medlemskap i ordningen innebærer en forpliktelse for bedriftene til være med på det spleiselaget som finansieringsløsningen innebærer. Det er en kostnad for bedriftene som bedriften kan veie opp mot de fordelene det gir de ansatte å ha rett til AFP. I bedrifter med hovedsakelig unge ansatte kan høye kostnader ved å være med i ordningen fungere som et hinder både for organisering og for å inngå tariffavtale. Det ville i så fall være en uheldig insentivvirkning av ordningen. En løsning på dette kan være å aldersdifferensiere avgiften.

Finansieringsmodell og opptjeningsmodell

Finansieringsmodellen for AFP bør gjenspeile opptjeningsmodellen. Med et system der AFP tjenes opp proporsjonalt med inntekten opp til en øvre grense, jf. opptjeningsmodellene F og H i vedlegg 3, kan det synes mest nærliggende å pålegge medlemsbedriftene en prosentvis avgift på lønn opp til den øvre grensen for opptjening.

Bortsett fra egenandelen til egne AFP-pensjonister, er LO/NHO-ordningen i dag finansiert med en avgift per ansatt, og avgiften er uavhengig av lønnsnivå. Det er

altså en «hodeavgift». Avgiften er gradert etter avtalt arbeidstid og utformet slik at det betales mer enn halv avgift for personer med halv stilling. Årsaken er at dagens AFP utmåles som alderspensjonen i folketrygden, og personer med lav opptjening får da en forholdsmessig høy pensjon, blant annet på grunn av grunnpensjonen og særtillegget.

Dersom en velger en opptjeningsmodell der AFP blir uavhengig av inntekten – L-modellene i vedlegg 3 – synes det mest nærliggende å velge en hodeavgift. Med opptjening som i L-modellene bør avgiften ha en nedre grense for hvor høy inntekt som utløser avgiftsplikt.

Kvalitetssikring av avgiftsgrunnlaget

Både med lønnsavgift og hodeavgift som beskrevet over, vil en trenge lønnsopplysninger om den enkelte ansatte i AFP-bedriftene for å kunne fastsette avgiftsgrunnlaget. Det er viktig å etablere et system som gir tilstrekkelig sikkerhet for at disse opplysningene reflekterer det faktiske avgiftsgrunnlaget. En måte kan være at det gjøres foreløpige innbetalinger gjennom året, og foretas et årsoppgjør i forbindelse med at bedriftene utarbeider lønns- og trekkoppgaver. De foreløpige innbetalingene gjennom året kan for eksempel fastsettes sjablonmessig av AFP-ordningen på bakgrunn av opplysningene fra årsoppgjøret fra året før, eller med utgangspunkt i selvrapportering fra bedriftene.

Kvalitetssikringen må gjøres i årsoppgjøret. Bedriftene har plikt til å sende detaljerte opplysninger om fjorårets lønn både til den enkelte (lønns- og trekkoppgave) og til skattemyndighetene (lønns- og trekkoppgaveregisteret). Opplysninger om avgiftsgrunnlaget bør samtidig kunne sendes AFP-ordningen, uten særlige ekstrakostnader for bedriftene. De fleste AFP-bedriftene er trolig revisjonspliktige eller har regnskapsfører, og oversiktene over avgiftsgrunnlaget bør attesteres av revisor eller regnskapsfører. Det må være et vilkår for å være i med i ordningen at bedriften sier seg villig til å utlevere disse opplysningene, og det kan innføres sanksjonsmuligheter mot bedrifter der en har mistanke om at avgiftsgrunnlaget ikke er korrekt. Avgiftsgrunnlaget kan eventuelt også benyttes til å etablere et register over ansatte i AFP-bedrifter, som etter hvert kan benyttes til å kontrollere om ansatte oppfyller kvalifikasjonsreglene. Det legges til grunn at systemet kan utformes slik at hensynet til personvernet ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Dersom en ikke skulle lykkes med å etablere en ordning der avgiften fastsettes på grunnlag av opplysninger om lønn for ansatte i medlemsbedriftene, kan et alternativ være å beregne avgiften på tilsvarende måte som i dagens LO/NHO-ordning. Det innebærer en hodeavgift gradert etter arbeidstid. Avgiften kan også for eksempel graderes etter alder eller bransje eller tariffavtaleområde, på grunnlag av forskjeller i gjennomsnittlig lønnsnivå. En eventuell bransjedifferensiering må utformes slik at en unngår urimelige utslag, jf. avsnitt 6.4.

Andre forhold

Rimelig balanse mellom innbetalinger fra den enkelte bedrift og utbetalinger til tidligere ansatte kan ellers kreve en sikkerhetsventil som sørger for at småbedrifter ikke får likviditetsproblemer når ansatte tar ut AFP. Dersom finansieringen helt eller delvis skal skje gjennom en egenandel for utbetalinger til egne ansatte, er en

mulighet å ha regler om at bedriftenes samlede innbetaling til AFP-ordningen ikke skal overstige en andel av lønnskostnadene.

Finansieringsløsningen må også hindre at ansatte i enkeltbedrifter får rett til full AFP, selv om bedriften bare er med på finansieringen av ordningen en relativt kort periode. Denne problemstillingen kan blant annet møtes gjennom å fastsette krav til minste medlems tid for bedrifter for at ansatte skal ha rett til AFP og gjennom kvalifikasjonsreglene for ansatte. Det kan også vurderes en «utmeldingsavgift» for bedrifter som har «produsert» AFP-pensjonister, og som melder seg ut av ordningen.

Finansieringsmodellen kan utformes slik at den i ulik grad påvirker bedriftenes ønske om å ansette og holde på eldre arbeidstakere. Finansieringen av dagens AFP innebærer at bedriftene påføres relativt store kostnader dersom ansatte tar ut AFP. De har dermed incentiver til å legge til rette for at eldre arbeidstakere fortsetter i arbeid. Hvordan dette hensynet bør vektlegges i den nye AFP-ordningen, drøftes nærmere i avsnitt 7, om fordeler og ulemper ved modeller med egenandeler for siste arbeidsgiver.

5 Illustrative beregninger – analysegrunnlag

Innledning

For å styrke beslutningsgrunnlaget for valg av finansieringssystem, er det utarbeidet illustrative beregninger av hvordan ulike finansieringsmodeller kan virke. Beregningene illustrerer hvor høye avgiftssatsene kan måtte være for å finansiere arbeidsgivernes del av utgiftene, i ulike finansieringsmodeller. Modellene er forutsatt å skulle innbringe det samme kronebeløpet, og forskjellen mellom dem er hvordan dette samlede kronebeløpet fordeler seg på ulike bedrifter og næringer, for eksempel avhengig av alderssammensetningen på de ansatte. Beregningene tar, som nevnt, utgangspunkt i en forutsetning om at det etableres én felles AFP-ordning i privat sektor, og at finansieringsgrunnlaget skal være alle ansatte i alle bedrifter som er medlem av ordningen.

Som et utgangspunkt for beregningene har vi lagt til grunn at arbeidsgiverne årlig skal betale inn 3,7 mrd. kroner til AFP-ordningen. Formålet med tallet 3,7 mrd. kroner er her hovedsakelig å ha et utgangspunkt for sammenlikninger av ulike finansieringsmodeller. I avsnitt 9 vises det at en videreføring av dagens AFP-ordning ville innebære om lag 3,5 milliarder kroner i årlige utgifter for arbeidsgiverne de første årene etter 2010. Beregninger indikerer at arbeidsgivernes utgifter ved den nøytrale AFP-ordningen som er beskrevet i vedlegg 3, ligger rundt 4 mrd. 2007-kroner (lønninger) årlig i perioden 2040–2060.

Finansieringsmodellene tar utgangspunkt i at det skal kreves at bedriftene skal være tariffbundne for å kunne være medlem i AFP-ordningen og at alle ansatte i AFP-bedriftene skal ha rett til AFP, uavhengig blant annet av om den enkelte ansatt er organisert eller ikke. Dette vil i så fall innebære at uorganiserte arbeidstakere i tariffbundne virksomheter får tilgang til den nye AFP-ordningen, mens organiserte arbeidstakere som arbeider i ikke-tariffbundne virksomheter ikke får tilgang til AFP. Dette er tilsvarende regler som i dag.

I motsetning til i dagens ordninger tas det imidlertid utgangspunkt i at bedriftene ikke skal betale noen egenandel, i betydningen at arbeidsgiverne ikke skal betale noe mer

for egne ansatte som tar ut AFP enn for ansatte i andre bedrifter. Finansieringen blir dermed et spleiselag mellom medlemsbedriftene.

Ansatte i AFP-bedrifter – datasett

Arbeids- og velferdsdirektoratet har laget et datasett med oversikt over pensjonsgivende inntekt i 2005 for ansatte i AFP-foretak. Datasettet gjør det mulig å regne på virkningen av ulike finansieringsmodeller. AFP-foretakene er identifisert ved at de har levert minst én AFP-pensjonist de siste fem årene. Ansatte i disse bedriftene er identifisert ved hjelp av AA-registret, mens opplysningene om pensjonsgivende inntekt er hentet fra Arbeids- og velferdsdirektoratets (AVdir) inntektsregister.

Datasettet omfatter 616 000 personer og har følgende opplysninger om hver av dem: fødselsnummer, kjønn, alder, sektor, næring og pensjonsgivende inntekt i 2005 regnet i grunnbeløp (G).

Måten AFP-bedriftene er identifisert på, innebærer at det kan være en viss underrepresentasjon av småbedrifter og bedrifter med hovedsakelig unge ansatte. Alle ansatte i bedriftene er med i utvalget, selv om ikke alle har rett til AFP. Det gjelder for eksempel personer med særaldersgrenser og personer som ikke oppfyller de øvrige kvalifikasjonsreglene.

På den andre siden er det tatt utgangspunkt i enheten foretak, ikke bedrifter. Det betyr at det trolig er med bedrifter i utvalget som ikke har noen AFP-ordning, siden ikke alle bedrifter i et foretak nødvendigvis har en AFP-ordning.

Datasettet inneholder trolig om lag et riktig samlet antall personer, men tallene kan være gale for enkelt næringer. Det kan for eksempel synes som om antall ansatte i varehandelen er for høyt, mens antallet i hotell- og restaurantvirksomhet er for lavt.

Personer med registrert pensjonsgivende inntekt lik null er holdt utenom. Siden AVdirs registre er benyttet til å hente inn inntektsinformasjonen kan inntekten stamme fra andre kilder enn det registrerte arbeidsforholdet.

Ansatte etter alder og næring

Tabell 2 gir en oversikt over antall personer i utvalget fordelt etter alder og næring. Siste kolonne viser at industri og bergverk er den største næringen med 164 700 ansatte i utvalget (27 prosent). Deretter følger varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet med 125 100 personer (i utvalget 20 prosent), og transport og kommunikasjon med 89 400 (15 prosent).

Tabell 2 Antall personer i privat sektor i utvalget etter næring og alder. 2005

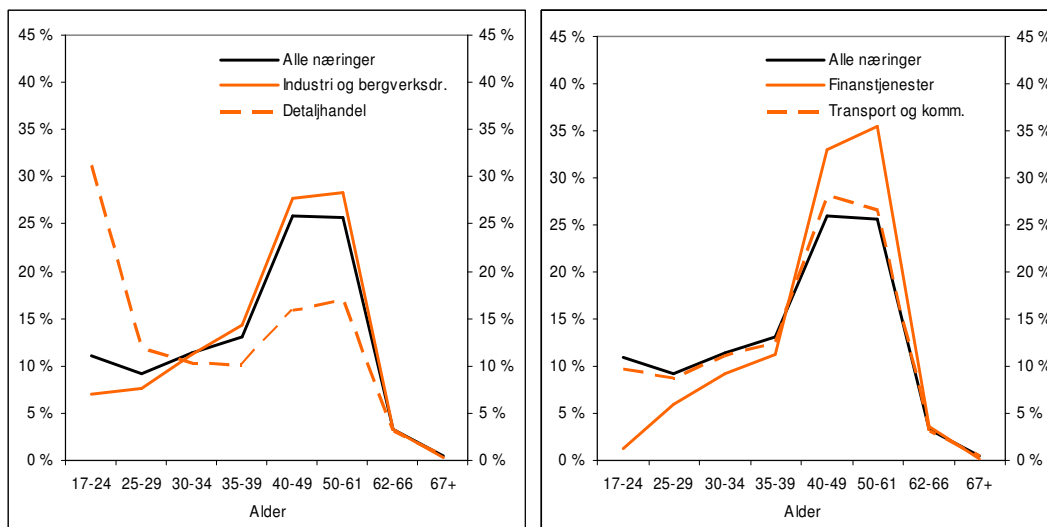
	17-29	30-39	40-49	50-61	62-66	67+	SUM
Jordbruk, skogbr., fiske	3 048	1 286	1 040	993	399	168	6 934
Olje- og gassutvinning	2 413	6 416	7 789	6 515	422	9	23 564
Industri og bergverk	24 050	42 260	45 711	46 685	5 484	515	164 705
Kraft- og vannforsyning	950	2 155	3 527	4 075	434	43	11 184
Bygge- og anleggsvirks.	10 278	10 056	10 518	10 007	1 053	136	42 048
Varehandel, hotell- og rest.virks.	41 564	29 573	24 884	24 567	3 930	624	125 142
<i>Motorkjøretøy</i>	4 662	3 955	3 263	2 902	432	68	15 282
<i>Agentur og engros</i>	4 848	9 264	8 817	8 886	1 250	155	33 220
<i>Detaljhandel</i>	25 580	12 171	9 484	10 081	1 811	306	59 433
<i>Hotell/restaurant</i>	6 474	4 183	3 320	2 698	437	95	17 207
Transport og kommuni.	16 420	21 016	25 079	23 678	2 743	452	89 388
Finanstjenester	2 226	6 364	10 178	10 986	1 103	50	30 907
Forr. tj. yt., eiendomsdr.	12 988	16 024	14 444	12 747	1 974	358	58 535
<i>Etterforsk. og vakttj.</i>	2 757	1 562	873	767	124	13	6 096
<i>Rengjøring</i>	1 813	2 277	1 992	1 863	257	40	8 242
<i>Annen forr.tj., eiend.</i>	8 418	12 185	11 579	10 117	1 593	305	44 197
Offentlig administrasjon	187	547	877	1 289	190	17	3 107
Undervisning	572	1 431	1 576	1 933	319	52	5 883
Helse og sos. tjenester	6 452	8 090	8 592	8 867	1 455	250	33 706
Andre sos. og pers. tjen.	3 122	5 445	5 085	5 651	1 043	221	20 567
Uoppgitt	3	6	2	1	2	0	14
SUM	124 273	150 669	159 302	157 994	20 551	2 895	615 684

Tabell 3 er laget med utgangspunkt i tallene i tabell 2 og viser aldersstrukturen i hver næring og for alle personene i datasettet samlet (siste linje). Det går fram at 1/3 av de ansatte i varehandel, hoteller og restaurantvirksomhet er under 30 år, men det er store aldersvariasjoner innad i denne næringen. Størst andel unge ansatte er det innenfor detaljhandel, der hele 43 prosent er under 30 år. I industri og bergverk er bare 15 prosent under 30 år, mens 32 prosent er 50 år eller eldre. Finanstjenester har svært få under 30 år, bare 7 prosent, mens hele 39 prosent er 50 år eller eldre. Nederste linje i tabellen viser at om lag 45 prosent av de ansatte i AFP-bedriftene er under 40 år, mens hele 71 prosent er under 50 år. Figur 4 viser aldersstrukturen i utvalgte næringer og for alle næringer under ett, med en finere inndeling av de yngste aldersgruppene.

Tabell 3 Prosentvis fordeling av antall personer i hver næring etter alder. 2005

	17-29	30-39	40-49	50-61	62-66	67+
Jordbruk, skogbr., fiske	44	19	15	14	5,8	2,4
Olje- og gassutvinning	10	27	33	28	1,8	0,0
Industri og bergverk	15	26	28	28	3,3	0,3
Kraft- og vannforsyning	8	19	32	36	3,9	0,4
Bygge- og anleggsvirks.	24	24	25	24	2,5	0,3
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	33	24	20	20	3,1	0,5
<i>Motorkjøretøy</i>	31	26	21	19	2,8	0,4
<i>Agentur og engros</i>	15	28	27	27	3,8	0,5
<i>Detaljhandel</i>	43	20	16	17	3,0	0,5
<i>Hotell/restaurant</i>	38	24	19	16	2,5	0,6
Transport og kommuni.	18	24	28	26	3,1	0,5
Finanstjenester	7	21	33	36	3,6	0,2
Forr. tj. yt., eiendomsdr.	22	27	25	22	3,4	0,6
<i>Etterforsk. og vakttjen.</i>	45	26	14	13	2,0	0,2
<i>Rengjøring</i>	22	28	24	23	3,1	0,5
<i>Annen forr.tj., eiend.</i>	19	28	26	23	3,6	0,7
Offentlig administrasjon	6	18	28	41	6,1	0,5
Undervisning	10	24	27	33	5,4	0,9
Helse og sosiale tjenester	19	24	25	26	4,3	0,7
Andre sos. og pers. tjen	15	26	25	27	5,1	1,1
Uoppgitt	21	43	14	7	14,3	-
Alle	20	24	26	26	3,3	0,5

Figur 4 Fordelingen av sysselsatte etter alder for alle næringer og utvalgte næringer. Prosentandel i hver aldersgruppe

Gjennomsnittlig inntekt etter alder og næring

Tabell 4 viser gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt etter næring og alder. Vi minner om at inntekten kan stamme fra flere kilder enn det registrerte arbeidsforholdet.

Aldersgruppa 17–24 år avviker fra andre aldersgrupper ved å ha særskilt lave inntekter, og er derfor skilt ut i en egen kategori. De lave inntektene skyldes trolig i stor grad mye deltidsarbeid. I de fleste næringene er inntektene høyest for 40-åringene. Generelt er inntektene, ikke overraskende, høyest innenfor næringene olje- og gassutvinning¹ og finanstjenester.

Tallene omfatter i alle næringene både arbeidere og funksjonærer. Tallet for industri og bergverk ligger derfor en del høyere enn for *industriarbeidere*, fordi funksjonærene utgjør om lag 40 prosent av de ansatte i denne næringen.

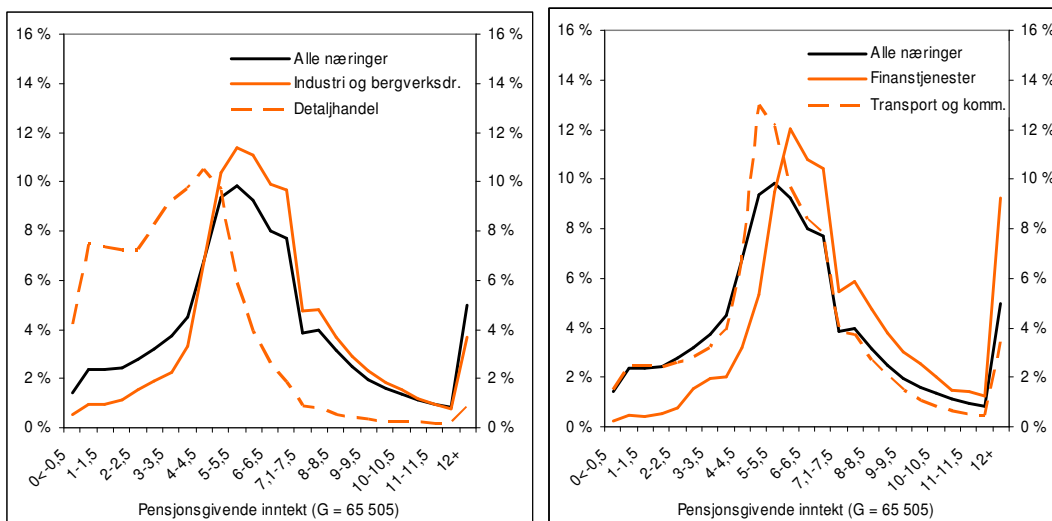
¹ Mange her har ikke rett til AFP fordi de har særaldersgrenser.

Tabell 4 Gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt etter næring og alder 2005. G

	17-24	25-29	30-39	40-49	50-61	62-66	67+
Jordbruk, skogbr., fiske	2,49	4,23	4,93	5,27	4,48	2,36	0,98
Olje- og gassutvinning	4,47	7,72	10,24	12,25	13,02	11,87	9,34
Industri og bergverk	3,48	5,46	6,46	6,98	6,72	6,02	3,49
Kraft- og vannforsyn.	3,12	5,74	7,22	7,50	7,17	6,31	4,78
Bygge- og anleggsvirks.	3,79	5,92	6,75	7,24	7,26	6,19	2,74
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2,10	4,22	5,44	6,06	5,76	4,55	2,58
<i>Motorkjøretøy</i>	3,08	5,30	6,20	6,94	6,56	5,51	2,59
<i>Agentur og engros</i>	2,84	5,23	6,64	7,43	7,24	5,88	3,46
<i>Detaljhandel</i>	1,83	3,66	4,51	4,77	4,44	3,60	2,20
<i>Hotell/restaurant</i>	2,24	3,83	4,79	5,22	5,01	3,74	2,42
Transport og kommuni.	2,45	4,70	6,00	6,53	6,25	4,76	2,44
Finanstjenester	2,53	5,71	7,93	8,31	7,60	6,40	3,72
Forretningsm, tj,yt., eiendomsdrift	2,43	4,36	6,28	7,44	7,34	5,96	2,71
<i>Etterforsk. og vaktj.</i>	2,97	4,17	5,20	6,00	5,53	3,76	2,04
<i>Rengjøring</i>	2,33	3,70	4,41	4,52	4,13	3,16	1,53
<i>Annen forr.tj., eiend</i>	2,24	4,53	6,77	8,04	8,07	6,60	2,89
Offentlig adm.	2,16	4,53	5,88	5,75	5,51	5,21	5,13
Undervisning	2,10	4,31	5,41	6,26	6,63	5,95	3,92
Helse og sos. tjenester	2,23	3,77	4,69	5,11	5,14	4,62	2,98
Andre sosiale og personlige tjenester	2,18	4,54	5,96	6,45	6,46	5,40	3,04
Uoppgitt	2,27	3,41	6,38	6,60	6,05	0,62	-
Gjennomsnitt	2,62	4,84	6,29	7,03	6,80	5,51	2,83

Figur 5 viser fordelingen av de sysselsatte etter pensjonsgivende inntekt for hele utvalget og for utvalgte næringer. Venstre del av figuren viser at industri og bergverksdrift har en større andel arbeidstakere med midlere inntekter enn gjennomsnittet for alle næringer, mens det er relativt få med lave inntekter. Delvis gjenspeiler dette trolig at det er mindre deltidsarbeid i industrien. Figuren viser videre at en svært stor andel av de ansatte innen detaljhandel befinner seg i inntektsintervallene under 5 G. Den høyre delen av figuren viser at det er få lavtlønte og en stor andel med høy lønn i finanstjenester. Inntektsfordelingen innenfor transport og kommunikasjon er ganske lik gjennomsnittet for alle næringer, men det er en større andel med midlere inntekter, og noen færre i de høyeste inntektskategoriene.

Figur 5 Fordelingen av sysselsatte etter pensjonsgivende inntekt for alle næringer og utvalgte næringer. Prosentandel i hvert inntektsintervall

6 Resultater av ulike finansieringsmodeller

6.1 Innledning

Under presenteres resultatene for ulike finansieringsmodeller. To hovedtyper av modeller er undersøkt:

- 1) Lønnsavgift: Modeller der bedriftene pålegges en prosentvis avgift på lønn (pensjonsgivende inntekt).
- 2) Hodeavgift: Modeller der bedriftene betaler en avgift basert på antall ansatte i bedriften.

Det er tallfestede modeller tilpasset de ulike opptjeningsmodellene, og med ulike varianter av aldersgradering. Det blir også drøftet kort hvordan en hodeavgift eventuelt kan differensieres etter bransje, men det er ikke gjort beregninger av virkningen av dette. I alle alternativene er avgiftene kalibrert slik at de til sammen skal innbringe 3,7 mrd. kroner fra arbeidsgiverne, basert på det datasettet som er presentert over.

Vi minner om at datasettet er basert på opplysninger om lønnsnivåer og antall ansatte fra 2005. Arbeids- og velferdsdirektoratet har framskrevet arbeidsgivernes utgifter ved en videreføring av dagens AFP-ordning. Framskrivningene viser at de første årene etter 2010 ville utgiftene vært om lag 3,5 mrd. kroner. Det er her blant annet tatt hensyn til at antall AFP-pensjonister trolig vil være betydelig høyere enn det var i 2005. I den grad antall ansatte i AFP-bedriftene øker i forhold til antallet i 2005, vil de aktuelle avgiftssatsene bli lavere enn dem som presenteres under, mens de kan bli høyere dersom mye av den pensjonsgivende inntekten i datasettet stammer fra andre kilder enn arbeid i AFP-bedrifter.

Vi minner også om at det i beregningene under er forutsatt at bedriftene ikke skal betale noen egenandel for ansatte som går over på AFP, slik at avgiftene skal finansiere alle AFP-utgiftene til arbeidsgiverne.

6.2 Lønnsavgift

Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet hvor store avgiftssatsene må være i fire ulike alternativer der bedriftene betaler en avgift på grunnlag av de ansattes lønn. Denne typen avgift gjenspeiler best opptjeningsmodellene F og H, som har proporsjonal opptjening av AFP-rettigheter opp til en øvre grense på henholdsvis 7,1 og 5 G.

Avgiftssatser med øvre grense på 7,1 G

Tabell 5 gir en oversikt over avgiftssatsen i de alternativene som er tilpasset opptjeningsmodell F, mens tabell 6 viser hva AFP-avgiften blir i kroner for ansatte på tre ulike inntektsnivåer for de samme alternativene. I alle alternativene er det en øvre grense på 7,1 G på den inntekten som inngår i avgiftsgrunnlaget, og det er lagt til grunn at det ikke skal betales avgift for personer som har fylt 62 år.

I *alternativ F-1a* beregnes AFP-avgiften på grunnlag av all inntekt opp til en øvre grense på 7,1 G. I så fall må avgiftssatsen settes til vel 1,8 prosent av grunnlaget for å innbringe 3,7 mrd. kroner.

Tabell 6 viser at den årlige avgiften for en ansatt som tjener 360 000 kroner blir 6560 kroner med denne utformingen av avgiften.

I *alternativ F-1b* holdes inntekt under 1 G utenfor avgiftsberegningen, slik at avgiftsgrunnlaget blir inntekt mellom 1 og 7,1 G. I så fall må avgiftssatsen økes til 2¼ prosent dersom avgiften skal bringe inn like mye penger som i alternativ F-1a. Avgiften i kroner blir lik i alternativ F-1a og alternativ F-1b for personer med inntekt på 348 000 kroner, mens den blir lavest i alternativ F-1b for lavere inntekter og lavest i F-1a for høyere inntekter enn dette. Sammenliknet med alternativ F-1a fordeles dermed en større del av kostnadene på bedrifter med høytlønte. Avgiftsfritak på den delen av lønnen som er under 1 G, gir også en skjerming av bedrifter med mange sesongarbeidere og deltidsansatte og reduserer de administrative kostnadene knyttet til små stillinger.

I *alternativ F-2* betales det en lavere avgift for ansatte som er under 35 år. Systemet er dermed til fordel for bedrifter med mange unge ansatte. Tabell 5 viser at dersom avgiftssatsen for personer under 35 år settes til 0,9 prosent, så må avgiften for eldre arbeidstakere settes til vel 2,15 prosent.

I *alternativ F-3* settes aldersgrensen for lavere avgift ved fylte 30 år. Dersom avgiften for personer under 30 år settes til 0,9 prosent, er det tilstrekkelig med en avgift på øvrige arbeidstakere på knapt 2 prosent. Sammenliknet med alternativ F-2 finansierer dermed den økte avgiften for personer i alderen 30–34 år lavere avgift på eldre arbeidstakere.

I *alternativ F-4* gis det avgiftsfritak for ansatte under 25 år. Avgiften på øvrige arbeidstakere blir også i dette tilfellet på om lag 1,93 prosent. Sammenliknet med F-3

finansieres altså fritaket for personer under 25 år ganske nøyaktig av en avgiftsøkning på 25–29-åringene.

Tabell 5 AFP-avgift på lønn opp til 7,1 G. Totalramme 3,7 mrd. kroner.

	Avgiftsgrunnlag	Avgiftssatser. Prosent	
Alternativ F-1a		17-61 år	
	0–7,1 G		1,8216
Alternativ F-1b		17-61 år	
	1–7,1 G		2,2440
Alternativ F-2		Under 35 år	35-61 år
	0–7,1 G	0,9	2,1551
Alternativ F-3		Under 30 år	30-61 år
	0–7,1 G	0,9	1,9741
Alternativ F-4		Under 25 år	25-61 år
	0–7,1 G	0,0	1,9314

Tabell 6 Størrelsen på AFP-avgiften for tre ulike inntektsnivåer. Kroner

	Inntekt. Kroner		
	260 000	360 000	460 000
Alternativ F-1a	4 740	6 560	8 380
Alternativ F-1b	4 360	6 610	8 850
Alternativ F-2			
Under 35 år	2 340	3 240	4 140
35-61 år	5 600	7 760	9 910
Alternativ F-3			
Under 30 år	2 340	3 240	4 140
30-61 år	5 130	7 110	9 080
Alternativ F-4			
Under 25 år	0	0	0
25-61 år	5 020	6 950	8 880

Avgiftsinnbetalinger fordelt på næringer med øvre grense på 7,1 G

Tabell 7 viser hvordan arbeidsgivernes utgifter til AFP fordeler seg på næringer i de alternativene som er beskrevet i tabell 5. Det går fram at fordelingen varierer mellom alternativene, men for de fleste næringer ikke veldig mye. Utgiftene i det dyreste alternativet er 15–25 prosent høyere enn i det billigste alternativet for primærnæringene og etterforskning og vaktjenester, og 10–15 prosent høyere for detalj-

Rapport fra AFP-utvalget. Vedlegg 4: Finansieringen ny AFP

handel, hotell og restaurant og offentlig administrasjon. For de andre næringene er forskjellen mindre enn 10 prosent – for industrien samlet bare 2,0 prosent. Oversikten over antall ansatte inkluderer her bare arbeidstakere i alderen 17–61 år.

Tabell 7 *Utgifter til AFP fordelt på næring i fem alternativer der AFP-avgiften utformes som en prosentandel av lønn opp til 7,1 G. Millioner kroner*

	Antall ansatte 17–61 år	F-1a	F-1b	F-2	Alt F-3	Alt F-4
I alt	592 238	3 700	3 700	3 700	3 700	3 700
Jordbruk, skogbruk og fiske	6 367	29	27	25	25	24
Olje- og gassutvinning	23 133	187	197	195	194	194
Industri og bergverksdrift	158 706	1 070	1 086	1 091	1 085	1 084
Kraft- og vannforsyning	10 707	78	80	85	81	80
Bygge- og anleggsvirksomhet	40 859	283	289	273	274	271
Varehandel, hotell- og rest.vir.	120 588	619	591	578	589	584
<i>Motorkjøretøy</i>	14 782	91	91	84	86	86
<i>Agentur og engros</i>	31 815	215	219	218	219	221
<i>Detaljhandel</i>	57 316	234	207	206	211	205
<i>Hotell/restaurant</i>	16 675	79	74	70	73	73
Transport og kommunikasjon	86 193	530	528	537	535	536
Finanstjenester	29 754	217	223	233	227	229
Forretningsm. tj., eiendomsdrift	56 203	346	345	338	344	349
<i>Etterforskning og vaktj.</i>	5 959	31	30	25	27	28
<i>Rengjøringsvirksomhet</i>	7 945	37	34	36	36	36
<i>Annen forretn.tj. og eiend.dr</i>	42 299	278	281	277	281	285
Offentlig administrasjon	2 900	18	18	20	19	19
Undervisning	5 512	35	35	37	36	36
Helse og sosiale tjenester	32 001	165	158	165	165	168
Andre sosiale og pers. tjenester	19 303	122	123	124	125	126
Uoppgitt	12	0	0	0	0	0

Avgiftssatser med øvre grense på 5 G

Tabell 8 viser hva avgiftssatsene må være dersom øvre grense for avgiftsgrunnlaget, som i opptjeningsmodell H, settes til 5 G. De øvrige forutsetningene er uendret. Tabell 9 viser AFP-avgiften i kroner for de samme inntektsnivåene som over.

Tabell 8 AFP-avgift på lønn opp til 5 G. Totalramme 3,7 mrd. kroner.

	Avgiftsgrunnlag	Avgiftssatser. Prosent	
Alternativ H-1a		17-61 år	
	0-5 G	2,1948	
Alternativ H-1b		17-61 år	
	1-5 G	2,8386	
Alternativ H-2		Under 35 år	35-61 år
	0-5 G	0,9 pst.	2,6977
Alternativ H-3		Under 30 år	30-61 år
	0-5 G	0,9 pst.	2,4334
Alternativ H-4		Under 25 år	25-61 år
	0-5 G	0 pst	2,3481

Siden det i H-alternativene ikke betales avgift av lønn mellom 5 og 7,1 G, innebærer disse alternativene lavere avgifter for høytlønnede enn i F-alternativene, og høyere avgifter for lavtlønnede. For en ansatt med lønn opp til og med 5 G er F alltid «billigst», og for en ansatt med lønn på 7,1 G og over er H billigst. Lønnsnivået som innebærer samme avgift når aldersgraderingen er lik, vil alltid ligge et sted mellom 5 og 7,1 G, men ellers variere noe mellom modellene.

Tabell 9 Størrelsen på AFP-avgiften for tre ulike inntektsnivåer. Kroner

	Inntekt. Kroner		
	260 000	360 000	460 000
Alternativ H-1a	5 710	7 190	7 190
Alternativ H-1b	5 520	7 440	7 440
Alternativ H-2			
Under 35 år	2 340	3 240	3 240
35-61 år	7 010	8 840	8 840
Alternativ H-3			
Under 30 år	2 340	3 240	3 240
30-61 år	6 330	7 970	7 970
Alternativ H-4			
Under 25 år	0	0	0
25-61 år	6 110	7 690	7 690

I alternativ H-1a skal det betales full avgift på all lønn opp til 5 G for alle ansatte under 62 år. Avgiftssatsen må da settes til ca. 2,2 prosent. Dette innebærer samme avgift som i alternativ F-1a for ansatte med lønn på 394 600 kroner (6,0 G). For

ansatte med lønn under dette betales høyere avgift enn i F-1a, mens det for ansatte med lønn over 394 600 kroner betales lavere avgift enn i F-1a.

I *alternativ H-1b* inngår ikke den delen av lønna som er under 1 G i avgiftsgrunnlaget. Satsen må da økes til vel 2,8 prosent for at avgiften fortsatt skal innbringe 3,7 mrd. kroner. Avgiften er lavere enn i H-1a for ansatte med lønn under 288 800 kroner (4,4 G), og høyere for ansatte med lønn over dette nivået.

I *alternativene H-2 og H-3* settes satsen til 0,9 prosent for ansatte under henholdsvis 35 og 30 år. Satsene på de øvrige ansatte blir da ca. 2,7 og 2,4 prosent. Sammenliknet med alternativ H-1a, finansieres avgiftslettelse på de yngste ansatte med økt avgift på noe eldre ansatte. Samme sammenlikning kan gjøres for *alternativ H-4*, der det gis avgiftsfritak for ansatte under 25 år og det må betales 2,35 prosent avgift på andre ansatte.

Avgiftsinnbetalinger fordelt på næringer med øvre grense på 5 G

Fordelingen av AFP-utgiftene på næringer i de ulike alternativene, er vist i tabell 10. Utslagene av aldersgradering er nå noe større, men igjen er det små forskjeller mellom alternativene for de fleste næringene. Generelt er utgiftene høyere for næringer med relativt lavt lønnsnivå enn i F-alternativene, mens utgiftene er lavere for høytlønnsnæringer. Dersom en følger prinsippet om at finansieringsmodellen skal gjenspeile opptjeningsmodellen, det vil si at en velger opptjeningsmodell H om man velger et av H-alternativene for finansiering, er det samtidig slik at de ansatte i lavtlønnsnæringene får høyere utbetalinger, og ansatte i høytlønnsnæringene lavere.

Utgiftene i det dyreste H-alternativet er 15–25 prosent høyere enn i det billigste H-alternativet for primærnæringene, detaljhandel og hotell og restaurant, og 10–15 prosent for kraft- og vannforsyning, motorkjøretøy (handel) og offentlig administrasjon. For etterforskning og vaktjenester er forskjellen 31 prosent, mens den er mindre enn 10 prosent for de resterende næringene.

Tabell 10 Utgifter til AFP fordelt på næring i fem alternativer der AFP-avgiften utformes som en prosentandel av lønn opp til 5 G. Millioner kroner

	Antall ansatte 17–61 år	H-1a	H-1b	H-2	H-3	H-4
I alt	592 238	3 700	3 700	3 700	3 700	3 700
Jordbruk, skogbruk og fiske	6 367	31	29	26	26	25
Olje- og gassutvinning	23 133	162	167	171	170	169
Industri og bergverksdrift	158 706	1 059	1 076	1 088	1 080	1 076
Kraft- og vannforsyning	10 707	73	75	82	78	76
Bygge- og anleggsvirksomhet	40 859	274	278	261	263	260
Varehandel, hotell- og rest.vir.	120 588	656	632	603	617	616
<i>Motorkjøretøy</i>	14 782	94	94	84	87	87
<i>Agentur og engros</i>	31 815	212	216	216	217	219
<i>Detaljhandel</i>	57 316	264	240	228	235	231
<i>Hotell/restaurant</i>	16 675	87	82	75	78	79
Transport og kommunikasjon	86 193	541	542	551	547	548
Finanstjenester	29 754	205	210	225	218	218
Forretningsm. tj., eiend.drift	56 203	343	340	331	339	346
<i>Etterforskning og vaktj.</i>	5 959	34	33	26	28	30
<i>Rengjøringsvirksomhet</i>	7 945	41	39	40	41	41
<i>Annen forretn.tj. og eiend.dr</i>	42 299	267	268	265	270	275
Offentlig administrasjon	2 900	19	19	21	20	20
Undervisning	5 512	35	35	37	37	37
Helse og sosiale tjenester	32 001	180	174	180	180	183
Andre sosiale og pers. tj.	19 303	122	123	125	126	127
Uoppgitt	12	0	0	0	0	0

6.3 Hodeavgift

Sekretariatet har også tallfestet ulike modeller der bedriftene betaler en medlemsavgift som utmåles på grunnlag av antall ansatte i bedriften.

Hodeavgifter kan brukes for å gjenspeile alle de fire skisserte opptjeningsmodellene, avhengig av videre utforming.

Som i modellene for lønnsavgift, er det gitt avgiftsfritak fra 62 år, og det er også beregnet alternativer med liknende aldersgradering. Alle alternativene er, som for alternativene med lønnsavgift, tilpasset slik at modellene bringer inn 3,7 mrd. kroner. Egne tabeller viser utgiftene for noen utvalgte næringer ved alternativene.

Avgifter tilpasset opptjeningsmodell L1

Tabell 11 viser hodeavgifter tilpasset modellene L1 og L2, ved at det kreves null/full avgift for personer med inntekt under/over 1 G.

I *alternativ L1-1* betales det avgift på inntekter over 1 G (eller «tilsvarende» arbeidstid), og avgiften er ikke gradert etter alder. Dette betyr at 96 prosent av personer i alderen 17–61 år betaler full avgift. Avgiften blir da om lag 6 480 kroner.

Alternativ L1-2 har aldersgradering, ved at personer under 35 år betaler halv avgift. Når det da gis rabatt til de yngre, øker avgiften for personer som omfattes av full avgift. Full avgift utgjør 7 660 kroner og skal betales for 67 prosent av arbeidstakerne under 62 år.

Alternativ L1-3 er lik L1-2, men grensen for halv avgift er senket til 30 år. Utvidelsen av avgiftsgrunnlaget betyr at full avgift kan senkes til 7 150 kroner. Sammenliknet med L1-2, finansierer den økte avgiften for de i alderen 30–34 år lavere avgift for de som er under 30 år og de som er i alderen 35–61 år.

I *alternativ L1-4* er det gitt avgiftsfritak for arbeidstakere under 25 år, mens det må betales full avgift for resten av arbeidstakerne (88 prosent). Full avgift blir da 7 130 kroner.

Tabell 11 Beregnede hodeavgifter tilpasset L1, gradert etter inntekt og alder.

Avgiftsgrunnlag		Avgiftssatser. Kroner	
Alternativ L1-1		17–61 år (100 pst)	
	Under 1 G (0 pst)		0
	Fra 1 G (100 pst)		6 480
Alternativ L1-2		Under 35 år (50 pst)	35–61 år (100 pst)
	Under 1 G (0 pst)	0	0
	Fra 1 G (100 pst)	3 830	7 660
Alternativ L1-3		Under 30 år (50 pst)	30–61 år (100 pst)
	Under 1 G (0 pst)	0	0
	Fra 1 G (100 pst)	3 570	7 150
Alternativ L1-4		Under 25 år (0 pst)	25–61 år (100 pst)
	Under 1 G (0 pst)	0	0
	Fra 1 G (100 pst)	0	7 130

Tabell 12 viser sum AFP-avgift for utvalgte næringer. For noen næringer er det en del forskjell mellom en avgift uten aldersgradering og med aldersgradering, men det er små forskjeller mellom variantene av aldersgradering. For enkeltbedrifter kan selvsagt utslagene være større. I kroner er den prosentvise økningen fra det billigste til det dyreste alternativet størst for detaljhandel og etterforskning og vaktjenester, med henholdsvis 21 og 19 prosent.

Tabell 12 Samlede AFP-utgifter for utvalgte næringer ved hodeavgifter tilpasset L1. Millioner kroner

	Alt. L1-1	Alt. L1-2	Alt. L1-3	Alt. L1-4
Industri og bergverk	1 014	1 043	1 039	1 046
Bygg og anlegg	260	252	252	246
Vareh., hotell og rest.	723	672	678	654
<i>Motorkjøretøy</i>	93	86	87	85
<i>Agentur og engros</i>	192	193	195	198
<i>Detaljhandel</i>	328	290	292	270
<i>Hotell/restaurant</i>	100	90	91	88
Transport og komm.	538	545	544	547
Finanstjenester	192	208	204	209
Forretn. tj, eiendom.	349	340	345	353
<i>Etterforskn. og vaktj.</i>	37	31	32	32
<i>Rengjøring</i>	48	47	48	48
<i>Annen forretn.tj., eiend.</i>	264	262	265	273

Avgifter tilpasset opptjeningsmodell L2

I tabell 13 er det et skille mellom null og full avgift ved 2 G, noe som er tilpasset opptjeningsmodell L2. De ulike variantene tilsvarer de som er beregnet for modell L1, og intuitjonen bak avgiftsstørrelsene er den samme. Avgiftene er generelt noe høyere, fordi det ikke betales for arbeidstakere med inntekt mellom 1 og 2 G. Økningen er likevel ikke stor, fordi bare knapt 5 prosent av arbeidstakerne i alderen 17–61 år befinner seg i dette inntektsintervallet.

Tabell 13 Beregnede hodeavgifter tilpasset L2, gradert etter inntekt og alder.
Kroner

Avgiftsgrunnlag		Avgiftssatser. Kroner	
Alternativ L2-1		17–61 år (100 pst)	
	Under 2 G (0 pst)		0
	Fra 2 G (100 pst)		6 800
Alternativ L2-2		Under 35 år (50 pst)	35–61 år (100 pst)
	Under 2 G (0 pst)	0	0
	Fra 2 G (100 pst)	3 960	7 930
Alternativ L2-3		Under 30 år (50 pst)	30–61 år (100 pst)
	Under 2 G (0 pst)	0	0
	Fra 2 G (100 pst)	3 700	7 390
Alternativ L2-4		Under 25 år (0 pst)	25–61 år (100 pst)
	Under 2 G (0 pst)	0	0
	Fra 2 G (100 pst)	0	7 280

Næringenes AFP-utgifter ved de ulike alternativene, er oppsummert i tabell 14. Det er her mindre forskjeller mellom en avgift som ikke er aldersgradert og en som er det. Dette skyldes at det er gitt avgiftsfritak på mange unge ansatte pga. inntekt under 2 G, og at aldersgradering dermed har liten ytterligere effekt på utgiftsfordelingen.

Tabell 14 Samlede AFP-utgifter for utvalgte næringer ved hodeavgifter tilpasset L2. Millioner kroner

	Alt. L2-1	Alt. L2-2	Alt. L2-3	Alt. L2-4
Industri og bergverk	1 044	1 064	1 060	1 059
Bygg og anlegg	266	257	257	250
Vareh., hotell og rest.	681	644	652	645
<i>Motorkjøretøy</i>	92	86	87	85
<i>Agentur og engros</i>	198	198	199	201
<i>Detaljhandel</i>	287	264	267	259
<i>Hotell/restaurant</i>	94	85	87	86
Transport og komm.	538	545	543	545
Finanstjenester	199	213	209	212
Forretn. tj, eiendom.	346	337	342	349
<i>Etterforskn. og vaktj.</i>	35	29	31	31
<i>Rengjøring</i>	46	45	45	45
<i>Annen forretn.tj., eiend.</i>	265	263	266	272

Avgifter tilpasset opptjeningsmodellene F og H

Tabell 15 viser proporsjonale hodeavgifter, som gjenspeiler opptjeningsmodell F og H. For disse opptjeningsmodellene synes hodeavgift kanskje mest aktuelt dersom det av hensyn til kvaliteten på innkrevingen ikke viser seg mulig å bruke lønn (arbeidsgiveravgiftsgrunnlag eller liknende) som avgiftsgrunnlag. Vi ønsket i utgangspunktet derfor å gradere avgiften ut fra alder og arbeidstid, men fordi datasettet ikke inneholder opplysninger om arbeidstid er avgiften også her gradert etter pensjonsgivende inntekt. Som i dagens LO/NHO-ordning har vi valgt å gi fritak for de minste stillingene og å ha tre nivåer for «stillingsstørrelse»/pensjonsgivende inntekt.

Tabell 15 Beregnede proporsjonale hodeavgifter, gradert etter inntekt og alder.
Kroner

	Avgiftsgrunnlag	Avgiftssatser. Kroner	
Alternativ FH-1		17–61 år (100 pst)	
	Under 1 G (0 pst)		0
	1–2,5 G (40 pst)		2 820
	2,5–4 G (70 pst)		4 930
	Fra 4 G (100 pst)		7 040
Alternativ FH-2		Under 35 år (50 pst)	35–61 år (100 pst)
	Under 1 G (0 pst)	0	0
	1–2,5 G (40 pst)	1 640	3 280
	2,5–4 G (70 pst)	2 870	5 740
	Fra 4 G (100 pst)	4 100	8 200
Alternativ FH-3		Under 30 år (50 pst)	30–61 år (100 pst)
	Under 1 G (0 pst)	0	0
	1–2,5 G (40 pst)	1 530	3 060
	2,5–4 G (70 pst)	2 680	5 350
	Fra 4 G (100 pst)	3 820	7 650
Alternativ FH-4		Under 25 år (0 pst)	25–61 år (100 pst)
	Under 1 G (0 pst)	0	0
	1–2,5 G (40 pst)	0	3 020
	2,5–4 G (70 pst)	0	5 280
	Fra 4 G (100 pst)	0	7 550

I *alternativ FH-1* er avgiften ikke gradert etter alder. For personer med inntekt over 4 G (262 000 kroner) betales det full avgift. Denne utgjør 7040 kroner. Til sammenlikning er gjeldende avgifter for personer med ukentlig arbeidstid på 30 timer eller mer i LO/NHO-ordningen 3720 kroner årlig til AFP-ordningen og 540 kroner årlig til sluttvederlagsordningen, altså til sammen 4260 kroner. I tillegg betaler bedriftene imidlertid egenandeler i dagens ordning, som er forutsatt dekket av hodeavgiftene i

tabell 15, og dagens LO/NHO-avgifter finansierer relativt færre pensjonister. Økningen i antallet som mottar AFP kommer selvsagt uavhengig av tilpasningen av AFP til pensjonsreformen, på grunn av demografiske endringer. En mer proporsjonalt utformet avgift enn i dag bidrar også til at full avgift må bli høyere, da dette innebærer at mindre stillinger omfattes av større rabatt.

Alternativene FH-2, FH-3 og FH-4 er gradert etter alder på samme måte som hodeavgiftene for L-modellene. Full avgift er både i disse og i FH-1 noe større enn i L-modellene, fordi det er færre som betaler full avgift.

Tabell 16 viser AFP-utgiftene for utvalgte næringer ved en proporsjonal utforming av hodeavgiften. Aldersgradering av avgiften gir liknende utslag mellom næringer som tidligere.

Tabell 16 Samlede AFP-utgifter for utvalgte næringer ved alternative proporsjonale utforminger av hodeavgiften. Millioner kroner

	Alt. FH-1	Alt. FH-2	Alt. FH-3	Alt. FH-4
Industri og bergverk	1 056	1 077	1 072	1 074
Bygg og anlegg	270	262	262	257
Vareh., hotell og rest.	664	626	633	623
<i>Motorkjøretøy</i>	93	87	88	87
<i>Agentur og engros</i>	203	202	204	206
<i>Detaljhandel</i>	271	245	248	238
<i>Hotell/restaurant</i>	89	80	82	81
Transport og komm.	541	548	547	548
Finanstjenester	203	217	213	216
Forretn. tj, eiendom.	343	335	340	346
<i>Etterforskn. og vaktj.</i>	35	29	30	31
<i>Rengjøring</i>	42	41	42	42
<i>Annen forretn.tj., eiend.</i>	266	264	268	273

6.4 Bransjedifferensiert hodeavgift

Utgiftsfordelingen mellom enkelt næringer og enkeltbedrifter, kan i stor grad styres gjennom å gradere avgiften ut fra alder og arbeidstid. I tillegg er det mulig å gradere hodeavgiften etter bransje eller liknende. En gradering etter bransjetilhørighet bør, om den innføres, trolig komme i tillegg til andre graderinger. Om den knyttes til lønnsnivået, vil bransjedifferensieringen i noen tilfeller kunne gi en bedre speiling av opptjeningsmodellene F og H, avhengig av hvordan begrepet bransje defineres.

Én mulighet er at graderingen mer spesifikt skjer etter overenskomstområde. Den kan i så fall bygge på liknende prinsipper som lavtlønnsordninger, det vil si at en skiller mellom overenskomstområder med gjennomsnittslønn over/under en viss prosent av gjennomsnittslønna i industrien. I beregningene av gjennomsnittslønn, bør

bare bedrifter som er medlemmer i AFP-ordningen regnes med. Avgiften for lavtlønnsbransjer kan for eksempel settes til to tredeler av ordinær avgift.

Dersom skillelinjen mellom overenskomstområdene settes ved 80 prosent av industrilønn, vil anslagsvis om lag 10 prosent av timeverkene i tariffbundne NHO-bedrifter omfattes av bransjerabatten. Blant annet vil dette være service- og reiselivsbedrifter, som tradisjonelt har stått for vesentlig større inn- enn utbetalinger fra AFP-ordningen. Bedriftene i finansnæringen, og trolig også alle i Spekter dersom Spekter regnes som ett overenskomstområde, vil betale ordinær avgift. Selv om lønnsnivået innen detaljhandel er lavt, vil også bedriftene i HSH måtte betale full avgift med denne typen bransjedifferensiering, fordi agentur og engros trekker opp gjennomsnittslønna. Dette kan synes noe urimelig, da pensjonsgivende inntekt for arbeidstakere innen detaljhandel er lavere enn i hotell- og restaurantvirksomhet for alle aldersgrupper, jf. tabell 4, og bedrifter innen hotell- restaurantvirksomhet vil få bransjerabatt.

På grunn av manglende datagrunnlag, er det ikke gjort beregninger av hvilke avgiftsnivåer en differensiering etter overenskomstområde rent konkret vil kunne innebære. Generelt kan det likevel sies at den skisserte formen for bransjedifferensiering vil bety at relativt få omfattes av avgiftsreduksjonen. Endringen i den ordinære avgiften som følge av bransjedifferensieringen, vil derfor være liten.

Andre konkretiseringer av bransjebegrepet kan vurderes dersom det er ønskelig å differensiere hodeavgiften etter bransje. Som omtalt ovenfor, vil en inndeling etter overenskomstområde kunne gi noen tilfeldige utslag, ved at for eksempel detaljhandel ikke vil bli del av en lavtlønnsbransje.

7 Egenandel

7.1 Egenandelene i dagens AFP-ordninger

I motsetning til i dagens AFP-ordninger, er det ved beregningene over lagt til grunn at siste arbeidsgiver ikke skal betale noen egenandel for AFP-pensjonen til egne ansatte. Begrunnelsen for dette har vært at når alle med rett skal få, blir ikke AFP lenger en utgift som kan unngås. En egenandel videreført i dagens form ville dermed ikke lenger gi bedriftene noen insentiver til å holde på eldre arbeidstakere. Samtidig vil en egenandel kunne ha en negativ effekt på bedrifters ønske om å tilsette eldre arbeidstakere.

Kryssubsidiering

Egenandelen i dagens AFP-ordninger har flere begrunnelser. I Spekter og finansnæringen har bedriftene alltid betalt hele AFP-pensjonen til egne tilsatte, bortsett fra statstilskuddet. I disse ordningene er egenandelen hovedsakelig begrunnet ut fra et ønske om å unngå kryssubsidiering mellom bedriftene.

Begrepet kryssubsidiering kan gis et relativt presist innhold i dagens system. AFP betales i dag ut i perioden 62–66 år til personer som slutter å arbeide. Jo senere en person tar ut AFP, desto lavere blir den samlede utbetalingen av AFP fram til fylte 67 år. AFP blir dermed en kostnad som oppstår når en person pensjonerer seg før 67 år. Det synes da ikke urimelig at vedkommendes arbeidsgiver betaler en vesentlig andel av denne kostnaden ved tidlig pensjonering, særlig når denne arbeidsgiveren

kan påvirke disse kostnadene gjennom å legge til rette for at ansatte forsetter å arbeide til fylte 67 år. Samtidig er det forståelig at andre bedrifter kan oppfatte det som urimelig at de skal være med å betale kostnadene knyttet til tidligpensjonering i bedrifter som har en dårlig seniorpolitikk, og vil oppfatte en medfinansiering som krysssubsidiering av andre bedrifters tidligpensjonskostnader.

Dersom AFP gjøres om til et livsvarig tillegg til alderspensjonen fra folketrygden som skal utbetales til alle med rett til AFP, blir situasjonen annerledes. AFP blir da en kostnad knyttet til alle som arbeider i en AFP-bedrift, har fylt 62 år og oppfyller kvalifikasjonsreglene. De rettighetene til AFP den enkelte har, kan ikke påvirkes av siste arbeidsgiver, og størrelsen på AFP-utgiftene bestemmes i hovedsak av yrkesaktivitet før 62 år. AFP kan vanskelig kalles kostnader ved tidligpensjonering, og medfinansiering kan vanskelig kalles subsidiering.

AFP som redskap ved nedbemanning

I LO/NHO-ordningen er AFP-ordningen et spleiselag, og egenandelen var opprinnelig på 10 prosent. Med virkning fra 2000 ble den økt til 25 prosent, slik at bedrifter som benyttet AFP-ordningen som et verktøy i nedbemanningsprosesser skulle bli belastet en større del av kostnadene. Av hensyn til småbedriftene ble det vurdert som vanskelig å øke egenandelen ytterligere.²

Behovet for nedbemanning varierer generelt med konjunktursituasjonen. Nedbemanning i enkelt næringer kan også skyldes strukturelle endringer, og enkeltbedrifter kan stå overfor større omstillingsutfordringer enn andre. Dette betyr at behovet for å hindre at bedrifter benytter AFP-ordningen til å velte over nedbemanningskostnader på andre, varierer over tid. Som nevnt bør en også huske at bedriftene er ulike i størrelse, og at egenandeler kan være mer krevende for småbedrifter enn for større bedrifter. Dette skyldes at egenandeler fører med seg større relative svingninger i AFP-utgiftene for bedrifter med få ansatte. For at utgiftene skal være forutsigbare, er det derfor viktig for disse at AFP i stor grad finansieres gjennom en generell medlemsavgift.

Med pensjonsreformen endres situasjonen noe. Når alderspensjon fra folketrygden kan tas ut fra fylte 62 år, kan alderspensjonen – i motsetning til i dag – brukes av bedriftene til å støtte ut eldre arbeidstakere i nedbemanningsprosesser. Samtidig vil avgang få større konsekvenser for arbeidstakeren enn i dagens AFP-ordning gjennom tapt opptjening. Speilbildet av dette er at arbeidstakerens insentiver til å fortsette i arbeid blir mye større enn i dag.

Egenandel som stimulans til seniorpolitikk

Også for bedrifter som ikke er i en nedbemanningssituasjon, har egenandelen betydning i dag. Egenandelen gir, som nevnt, bedriftene insentiver til å føre en god seniorpolitikk, fordi utsatt avgang betyr lavere AFP-kostnader for bedriftene. I tillegg til AFP-kostnadene vil det også være en rekke andre forhold som spiller positivt eller negativt inn på bedriftene sine ønsker om å holde på senioren. Dette kan blant annet være:

---

² I LO/NHO-ordningen er det mulig å søke ordningens styre om å få redusert egenandel dersom egenandelen(e) utgjør mer enn 3 prosent av bedriftens årlige lønnssum.

- overskudd eller underskudd på arbeidskraft
- produktivitetsutvikling relativt til lønnsutvikling
- kostnader til tjenstepensjon
- sykefravær
- erfaring og kompetanse
- evne til omstilling og oppdatering
- vilje til å jobbe overtid
- stabil arbeidskraft
- bedriftens subjektive holdninger overfor seniorer
- bedriftens følelse av samfunnsansvar eller ansvar for den enkeltes livskvalitet

Selv om det altså er mye annet som har betydning, er det mulig at en egenandel kan bedre bedriftenes beslutninger sett fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. En eventuell egenandel bør verken være for stor eller for liten for å gi passe insentiver.

Egenandel betyr lavere medlemsavgift

Med en egenandel for siste arbeidsgiver reduseres behovet for inntekter fra en generell medlemsavgift i AFP-ordningen. Dette påvirker utgiftfordelingen mellom bedriftene. En egenandel innebærer at bedrifter med mange ansatte som pensjonerer seg, betaler en større andel av kostnadene ved AFP-ordningen. En egenandel vil derfor være til fordel for bedrifter med hovedsakelig unge ansatte.

I Spekter og finansnæringen, der bedriftene i dag betaler alt selv (bortsett fra statstilskuddet), har bedrifter med lite tidligavgang hatt små utgifter til AFP. Dersom egenandelen forsvinner og alt skal finansieres med en generell avgift, vil disse bedriftene kunne få store kostnadsøkninger. Hovedårsaken til dette er imidlertid at alle med rett til AFP skal få AFP. Det vil da bli kostnader knyttet til alle ansatte som pensjonerer seg, uansett hvor sent dette er. Det kan likevel være et argument for en egenandel at dette vil redusere premieinnbetalingen for unge ansatte, som kanskje aldri drar nytte av innbetalingen i form av senere utbetalt AFP.

7.2 Sluttpremie – modifisert egenandel

Dersom siste arbeidsgiver ikke kan unngå at arbeidstakeren får ytelser fra den nye AFP-ordningen, vil en tradisjonell egenandel (som en fast prosentandel av utbetalingen) ikke gi arbeidsgiveren noen økonomiske insentiver til å beholde eldre arbeidstakere. Dersom AFP utformes nøytralt, slik at samlet utbetaling er uavhengig av uttakstidspunkt, vil utsatt pensjonsuttak ikke innebære lavere egenandel for bedriften. Faktisk vil det innebære *høyere* egenandel dersom det gis opptjening etter fylte 62 år.

For å gi økonomiske insentiver til bedre seniorpolitikk, må en eventuell egenandel falle med avgangstidspunkt. Én måte å gjøre dette på er å innføre en *sluttpremie* som utformes slik at siste arbeidsgiver betaler en stadig lavere prosentandel av utbetalingen desto senere arbeidstakeren slutter i arbeid. Avgang ved «ordinær pensjonsalder» eller senere bør gi premiefritak, på samme måte som det i dag ikke blir noen egenandel å betale dersom arbeidstakeren går av ved fylte 67 år.

En slik sluttpremie vil ha liknende virkninger som dagens egenandel, både med hensyn til insentiver og utgiftsfordeling mellom bedrifter.

Det kan synes noe u hensiktsmessig å utmåle sluttpremien direkte fra størrelsen på AFP, dersom ny AFP skal utbetales over et langt tidsrom. To alternativer er at avgiften enten utmåles som en prosentandel av lønn (eventuelt lønn omregnet til fulltidsstilling) eller utgjør et kronebeløp. Både prosentandelen og kronebeløpet må bli lavere med avgangsalder. Avgiften kan da betales inn i løpet av en kortere periode. Med disse alternativene blir ikke sluttpremien noen fast andel av utbetalingen av AFP. For illustrasjonsformål kan en ta utgangspunkt i at sluttpremien utgjør et fast kronebeløp, fallende med avgangsalder.

Tidspunktene for pensjonsuttak og avgang fra arbeidslivet er frikoplet i det nye pensjonssystemet – alderspensjon fra folketrygden, AFP og arbeid er i St.meld. nr. 5 (2006–2007), forutsatt å kunne kombineres fritt. Sluttpremien bør derfor knyttes til avgangstidspunktet, ikke til tidspunktet for uttak av AFP. Den skal gi insentiver til å motvirke tidligavgang, og bør derfor knyttes til nettopp tidligavgang. Det mest naturlige er trolig at sluttpremien utløses når størrelsen på arbeidsforholdet faller under den stillingsandelen som kreves for å ha rett til å ta ut AFP, for eksempel 20 prosent.

En må gjøre noen avveininger når størrelsen på sluttpremien skal fastsettes. To viktige spørsmål er: 1) Hvor stor bør premien være ved fylte 62 år? og 2) Hvor mye bør den falle dersom arbeidstakeren står ett år lenger i arbeid? Årsaken til at det første spørsmålet er viktig, er at sluttpremien ikke bare kan føre til at bedrifter holder lenger på de ansatte, men en høy sluttpremie kan også føre til at bedriftene unngår å rekruttere seniorer fordi de frykter å måtte betale premien i nær framtid. Dette kan tale for at premien ved 62 år ikke settes svært høyt.

Reduksjonen i sluttpremien dersom arbeidstakeren står ett år lenger i arbeid er avgjørende for bedriftenes insentiver til å holde på folk ett år til. For at insentivene skal være store, må fallet i premien være stort. Dette peker tilbake på det første spørsmålet, fordi det årlige fallet lettere kan være stort dersom sluttpremien er høy ved fylte 62 år. Et tilleggsmoment er at en høy sluttpremie vil bety at den dekker en større del av finansieringsbehovet i AFP-ordningen, slik at den generelle AFP-avgiften kan settes tilsvarende lavere. Dette har derfor betydning for utgiftsfordelingen mellom bedriftene.

Problemet med at bedriftene kan bli mindre interessert i å rekruttere seniorer, kan lettes på ved å gi premiefritak dersom arbeidstakeren er tilsatt etter en viss alder, for eksempel etter fylte 59, slik regelen er i dagens LO/NHO-ordning. Det kan vurderes å sette grensen lavere, for eksempel til 55 eller 57 år. En mulighet er også at premien faller til null tidligere enn ordinær pensjonsalder. Dersom avgiften er null fra fylte 65 år, er det lettere å kombinere en relativt lav avgift fra fylte 62 år med et stort fall fra år til år. En ulempe er imidlertid at dette kan ha en uheldig symboleffekt – 65 kan bli oppfattet som en «akseptert» avgangsalder.

En viss idé om mulige nivåer på premien kan en få ved å se på dagens egenandeler. Tabell 17 og tabell 18 viser egenandeler for en arbeidstaker med jevn inntekt i 40 år i henholdsvis LO/NHO-ordningen og ordningene i Spekter og finansnæringen.

Tabell 17 Egenandeler for arbeidsgiver i LO/NHO-ordningen. Ulike forutsetninger om tidligere inntekt for arbeidstaker med jevn inntekt i 40 år.

	Uttaks- og avgangsalder				
	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
260 000 kr (4,0 G)					
AFP inkl. tillegg	158 600	158 600	158 600	158 600	158 600
Egenandel første år	39 700	39 700	39 700	39 700	39 700
Sum egenandel hele perioden	198 300	158 600	119 000	79 300	39 700
360 000 kr (5,5 G)					
AFP inkl. tillegg	200 700	200 700	200 700	200 700	200 700
Egenandel første år	50 200	50 200	50 200	50 200	50 200
Sum egenandel hele perioden	250 900	200 700	150 500	100 400	50 200
460 000 kr (7,0 G)					
AFP inkl. tillegg	223 800	223 800	223 800	223 800	223 800
Egenandel første år	56 000	56 000	56 000	56 000	56 000
Sum egenandel hele perioden	279 800	223 800	167 900	111 900	56 000

Tabell 18 Egenandeler for arbeidsgiver i ordningene i Spekter og finansnæringen. Ulike forutsetninger om tidligere inntekt for arbeidstaker med jevn inntekt i 40 år.

	Uttaks- og avgangsalder				
	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
260 000 kr (4,0 G)					
AFP inkl. tillegg	167 600	167 600	167 600	167 600	167 600
Egenandel første år	167 600	167 600	108 700	108 700	108 700
Sum egenandel hele perioden	661 400	493 800	326 200	217 500	108 700
360 000 kr (5,5 G)					
AFP inkl. tillegg	209 700	209 700	209 700	209 700	209 700
Egenandel første år	209 700	209 700	134 000	134 000	134 000
Sum egenandel hele perioden	821 400	611 700	402 000	268 000	134 000
460 000 kr (7,0 G)					
AFP inkl. tillegg	232 800	232 800	232 800	232 800	232 800
Egenandel første år	232 800	232 800	147 900	147 900	147 900
Sum egenandel hele perioden	909 200	676 400	443 600	295 700	147 900

Som vi ser av tabellene, gir dagens egenandel bedriftene store insentiver til å holde på eldre arbeidstakere. I LO/NHO-ordningen er det årlige fallet i størrelsesorden 40 000–55 000 kroner, mens fallet i Spekter og finansnæringen er på 100 000–230 000 kroner og størst i alderen 62–63 år, siden det ikke ytes statstilskudd til AFP i denne alderen.

Minst to forhold taler for at en framtidig «egenandel»/sluttpremie kan være mindre enn dagens egenandel. For det første skal altså alle med rett til AFP få AFP. Premien kan derfor ikke begrunnes med økte utgifter i ordningen (krysssubsideringshensyn), slik egenandelen kan i dag. For det andre vil arbeidstakerne få vesentlig større insentiver i den nye ordningen. Dette kan tale for at insentivene for arbeidsgiver ikke behøver å være like store som i dag.

En mulig utforming kan være følgende system:

- Det innføres en sluttpremie («egenandel») som del av finansieringen av ny AFP. Denne knyttes til tidspunktet for opphør av arbeidsforholdet, ikke til tidspunktet for pensjonsuttak.
- Arbeidsforholdet regnes som opphørt på det tidspunktet stillingsandelen faller under det nivået som kreves for å ha rett til å ta ut AFP, for eksempel 20 prosent.
- Premien graderes etter avgangsalder, slik at senere avgang gir lavere premie. Størrelsen på premien kan for eksempel settes til 0,05 G per måned fra avgang og fram til fylte 67. Dette betyr at det totale beløpet blir 3,0 G (196 500 kroner) for avgang ved 62 år, 2,4 G (157 200 kroner) ved 63 år osv. til 0,6 G (39 300 kroner) ved 66 år.
- Det gis premiefritak dersom arbeidstakeren ble tilsatt etter fylte 57 år, eller går over til en annen jobb med tilstrekkelig stillingsandel.
- Småbedrifter vil etter nærmere regler kunne søke om redusert premie.

Som nevnt, vil finansieringspotensialet i en sluttpremie selvsagt være svært avhengig av størrelsen på premien og utformingen ellers. Med den skisserte modellen kan det grovt anslås at sluttpremien kan oppfylle om lag en firedel av det totale finansieringsbehovet. Dette betyr at den generelle AFP-avgiften reduseres til ca. 75 prosent av hva den ellers måtte være.

En enklere måte å gi økonomiske insentiver til å beholde eldre arbeidstakere på er å la arbeidsgiverne slippe den generelle AFP-avgiften for personer som har fylt 62 år. Dette vil redusere kostnadene ved å ha ansatt personer som har fylt 62 år og gi et signal om at en ønsker å beholde eldre arbeidstakere i jobb. De generelle avgiftsatsene som er vist tidligere i dette vedlegget er imidlertid såpass små at bortfall av avgiften ikke betyr særlige mye økonomisk.

8 Forpliktelser ved utmelding

Dersom bedrifter bare er medlemmer av AFP-ordningen i en relativt kort periode rett før mange ansatte når aldersgrensen for AFP, og deretter melder seg ut, vil dette svekke finansieringsgrunnlaget for ordningen. For å motvirke en slik tilpasning, kan det vurderes å pålegge bedrifter som melder seg ut av ordningen en viss innbetaling,

som for enkelhets skyld kan omtales som en «utmeldingsavgift». Problemet med utmelding av ordningen må avveies mot hensynet til organisasjonsfrihet.

Ifølge vedtektene i LO/NHO-ordningen må arbeidsgiverens framtidige forpliktelser innbetales straks dersom:

- tariffavtalen som er grunnlag for tilslutning til AFP-ordningen blir oppsagt eller bortfaller av andre grunner,
- beslutning om avvikling av virksomheten i den bedriften pensjonisten var ansatt i er truffet. Kravene forfaller selv om den juridiske enheten består,
- hele eller deler av bedriften overføres til nye eiere og tariffavtalen ikke videreføres.

Som framtidige forpliktelser regnes premie som ville påløpt for ansatte til utgangen av tariffperioden, samt resterende egenandel for ansatte som har tatt ut AFP.

I finansnæringen, der utgiftene betales løpende, er det ikke anledning til å tre ut av AFP-ordningen midt i en tariffperiode. Det gjelder her betalingsplikt for bedriftens egenandel så lenge virksomheten har AFP-pensjonister. Dersom en bedrift som har løpende forpliktelser til ordningen blir overtatt av nye eiere, blir den nye eieren ansvarlig for å innfri forpliktelsene. Også i finansnæringen forfaller alle framtidige krav straks dersom det er truffet beslutning om oppløsning av bedriften.

I Spekters ordning skal hele egenandelen fonderes på uttakstidspunktet, og som kjent betaler siste arbeidsgiver alle utgifter for egne pensjonister. Det er derfor ikke behov for egne utmeldingsregler.

Det kan være naturlig å videreføre liknende kriterier som i dag for når utmeldingsklausulen skal tre inn i en ny AFP-ordning. Hvorvidt utmeldte bedrifter skal pålegges en utmeldingsavgift, kan være uavhengig av om det skal være en egenandel/sluttpremie i den ordinære finansieringen. Dersom det skal være en forpliktelse ved utmelding, synes det klart at denne ikke bør oppfylles gjennom innbetalinger som er knyttet direkte til løpende pensjoner, dersom ny AFP skal utbetales over et langt tidsrom. Dersom utmeldingsavgiften ikke blir av en slik størrelse at den skaper likviditetsproblemer, bør den forfalle straks, for å gi ordningen best mulig sikkerhet. Et alternativ kan være å strekke innbetalingsperioden til 3–5 år. Det kan vurderes å åpne for å gi småbedrifter fritak fra deler av innbetalingskravet etter søknad.

Én mulig utforming av en eventuell utmeldingsavgift er at bedriften blir pålagt å betale den generelle AFP-avgiften ut tariffperioden, samt alle utgifter til «egenproduserte» AFP-pensjonister. Dette ville medføre en økning i avgiften sammenliknet både med LO/NHO-ordningen og ordningen i finansnæringen: I LO/NHO-ordningen er det i dag 25 prosent egenandel, mens denne utformingen ville bety 100 prosent (eventuelt fratrukket statstilskudd) samt en høyere generell avgift. I finansnæringen er det 100 prosent egenandel, men her ville det komme en generell avgift i tillegg. Dette kan derfor synes som et for sterkt krav.

Dagens utmeldingsforpliktelser i de ulike ordningene er dessuten basert på reglene for den ordinære finansieringen i ordningene. «Utmeldingsavgiften» innebærer rett og slett at bedriften må betale det den til vanlig måtte ha finansiert ved fortsatt medlemskap. Sett fra denne synsvinkelen, synes det mindre rimelig å kreve at deler av utgiftene til egne pensjonister dekkes, dersom den ordinære finansieringen fullt ut

skal skje gjennom en generell avgift. I prinsippet kan da en bedrift som har betalt generell avgift for sine ansatte i lang tid, ende opp med å betale dobbelt.

Samtidig er det et poeng at en utmeldingsavgift kan motvirke misbruk av ordningen. Sammenliknet med i dag, blir det noe vanskeligere å misbruke ordningen dersom en øker arbeidstakernes krav til antall år jobbet i et AFP-foretak fra tre (fem) år til for eksempel sju år. Det kan ha noe av den samme virkningen å ha en karenstid før de ansatte i en bedrift får rett til AFP, som i LO/NHO-ordningen i dag, men eventuelt stramme inn karenskravet. Med et skiftende arbeidsliv må dette utformes på en slik måte at arbeidstakere som skifter arbeidsgiver etter anbudsrunder, ikke rammes.

Mye taler for at bedriftene fortsatt bør betale inn den generelle avgiften som ville ha påløpt fram til utløpet av tariffperioden. Ut fra en samlet vurdering av de ulike hensynene, kan det synes fornuftig å ha en utmeldingsavgift i tillegg, men det bør vurderes å gradere størrelsen på denne etter bedriftens ansiennitetstid i AFP-ordningen. Et problem som vil måtte utredes nærmere, er at det i dag ikke finnes noe godt register over AFP-foretak, og fusjoner med mer skaper ytterligere vanskeligheter. Det er derfor mulig at en slik gradering ikke vil være praktisk gjennomførbart. Et mulig nivå for en ugradert utmeldingsavgift, kan være at 20 prosent av de framtidige AFP-utgiftene til «egenproduserte» pensjonister skal dekkes.

9 Sikring av framtidige forpliktelser

Behovet for sikring av forpliktelsene

Finansieringsløsningen skal gi trygghet for at de framtidige pensjonene til personer som mottar AFP faktisk vil bli utbetalt. Den må derfor være troverdig og ha et langsiktig perspektiv. Dersom AFP skal utbetales livsvarig, betyr det at de framtidige forpliktelsene vil være mer langsiktige enn forpliktelsene i dagens AFP-ordninger. Det tilsier at behovet for sikring av forpliktelsene er større enn i dagens ordninger.

En må skille mellom statens og arbeidsgivernes forpliktelser. Staten forplikter seg til å betale en andel av de løpende utbetalingene av AFP. Både statens beskatningsrett og finansielle stilling tilsier at det ikke er behov for noen ytterligere sikring av statens framtidige forpliktelser i AFP-ordningen. Behovet for sikring omfatter derfor arbeidsgivernes del av finansieringen.

Mulige sikringsordninger

Arbeidsgivernes forpliktelser er i dag sikret på ulike måter i de tre ordningene i privat sektor. I Spekter er forpliktelsene fullfondert av den enkelte arbeidsgiver ved uttak, i finansnæringen er de sikret ved hjelp av bankgarantier, og i LO/NHO-ordningen er forpliktelsene delvis fondert, i et felles fond.

Finansnæringen står i en særstilling med muligheten for å sikre forpliktelsene sine gjennom bankgarantier. Et slikt system vil det ikke være mulig å innføre generelt for bedriftene i en felles AFP-ordning i privat sektor. Det bør derfor opprettes et fond. Fondet vil både øke sikkerheten for utbetalingen av framtidige AFP-forpliktelser og kunne jevne ut midlertidige svingninger i de løpende utbetalingene av AFP.

Det bør etableres et klart formelt skille mellom dagens ordninger og en ny AFP-ordning dersom finansieringsløsningen endres. Dette er særlig viktig dersom det

opprettes én felles AFP-ordning eller det skjer endringer i hvilke avtaleområder som er del av de ulike ordningene.

Nivået på et fond

Et mulig utgangspunkt er at fondet skal være tilstrekkelig stort til å dekke arbeidsgivernes framtidige forpliktelser knyttet til de som har tatt ut AFP, eventuelt tillagt rettighetene til personer som har fylt 62 år og har rett til å ta ut AFP.

Med en bred ordning, som omfatter en stor del av arbeidstakerne i privat sektor, synes det ut fra behovet for tilstrekkelig sikkerhet, ikke nødvendig med en like høy grad av fondering som dette utgangspunktet innebærer. Bredden i finansieringsgrunnlaget gir i seg selv noe sikkerhet for at ordningen kan innløse framtidige forpliktelser. Hvor stor grad av sikkerhet det solidariske ansvaret gir, avhenger av hvordan reglene for medlemskap for bedrifter utformes. Dersom AFP videreføres som en pliktig del av tariffavtaler med store forbund, gir dette mindre behov for å fondere alle framtidige forpliktelser. Dette forutsetter at vedtektsbestemmelsene er stabile og ikke blir endret uten at annen sikring av forpliktelsene er gjort.

Til dels kan derfor oppbyggingen av fondet bestemmes av de mulighetene som åpner seg gjennom at de løpende utbetalingene av AFP midlertidig vil falle betydelig ved overgang til et system med livsvarig utbetaling av AFP.

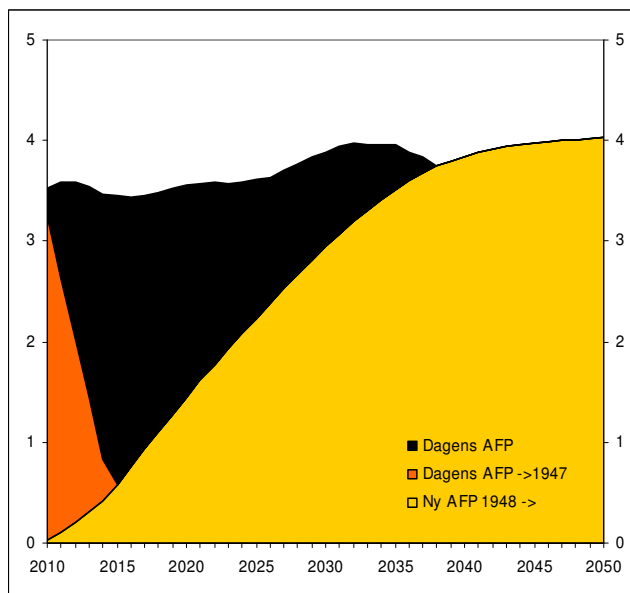
Rommet for fondering

Når ny AFP skal utbetales over et lengre tidsrom enn i dag, for eksempel livsvarig fra pensjonsuttak, vil det oppstå et midlertidig fall i summen av løpende utbetalinger fra ny og gammel AFP-ordning, jf. figur 1. Fallet gir rom for oppbygging av et fond.

Figur 6 viser en framskrivning av *arbeidsgivernes* andel av de løpende utbetalingene ved en videreføring av dagens AFP og anslag på det samme ved innfasing av ny AFP fra 1948-kullet. Beregningene er foretatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Summen av arealene viser på hvert tidspunkt det maksimale av arbeidsgivernes utbetalinger ved en videreføring av dagens modell, og arbeidsgivernes andel ved overgang til ny AFP.

Beregningsteknisk er det i framskrivningene lagt til grunn en årlig opptjening på 0,306 prosent (modell F, jf. vedlegg 3), livsvarig uttak, regulering tilsvarende halvparten av reallønnsveksten og levealdersjustering av AFP. AFP blir med disse forutsetningene en fast prosentandel av inntektpensjonen fra folketrygden.

Figur 6 Anslag på arbeidsgivernes andel av løpende utbetalinger ved en videreføring av dagens AFP og ved innføring av ny AFP fra 2010 (1948-kullet). Milliarder 2007-kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figuren viser at det i lang tid vil være et stort likviditetsmessig rom for oppbygging av et fond, dersom en tar utgangspunkt i de betalingsstrømmene som ville oppstått ved en videreføring av dagens AFP-ordninger.

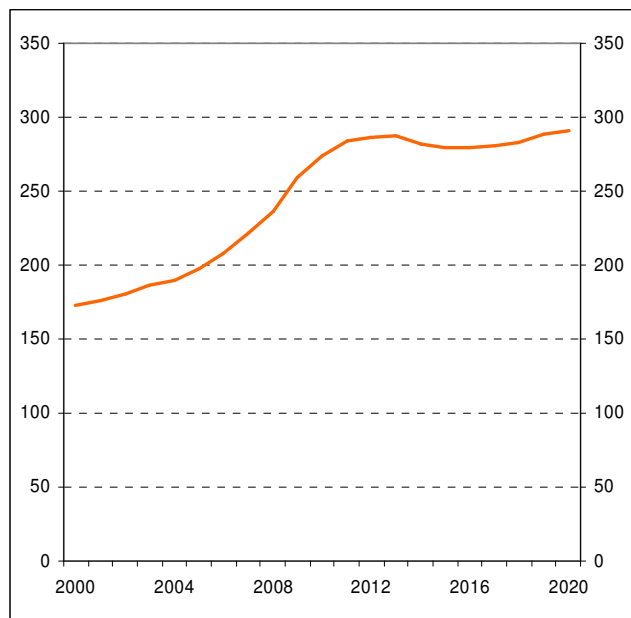
Rommet ville tilsvart det svarte arealet dersom alle utbetalingene hadde vært løpende finansiert. Dette er tilfellet i finansnæringen. I LO/NHO-ordningen er rommet (relativt) noe større, fordi deler av framtidige forpliktelser er fondert. I Spekter-ordningen blir alle framtidige forpliktelser fondert ved uttak, slik at det i perioden 2010–2014 bare vil være nye uttak som vil måtte finansieres av arbeidsgiverne innenfor dagens AFP.

10 Utvikling i framtidige utgifter til AFP

Flere over 62 år gir utgiftsvekst

En videreføring av dagens AFP-ordninger vil føre til at utgiftene til ordningene vokser markert. Det skyldes særlig to forhold: Antall personer i alderen 62–66/67 år er anslått å øke med om lag 50 prosent fra 2004 til 2013, ifølge Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger. Arbeids- og velferdsdirektoratet har framskrevet antallet AFP-ere i privat sektor i den samme perioden, gitt at uttakssratene er uendret. Framskrivningene viser at antallet AFP-ere i privat sektor øker med 45 prosent. I tillegg til at det blir flere personer i AFP-alder, har hver person noe høyere gjennomsnittlig pensjonsopptjening.

Figur 7 Anslag på antall personer i alderen 62-66 år. Tusen

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

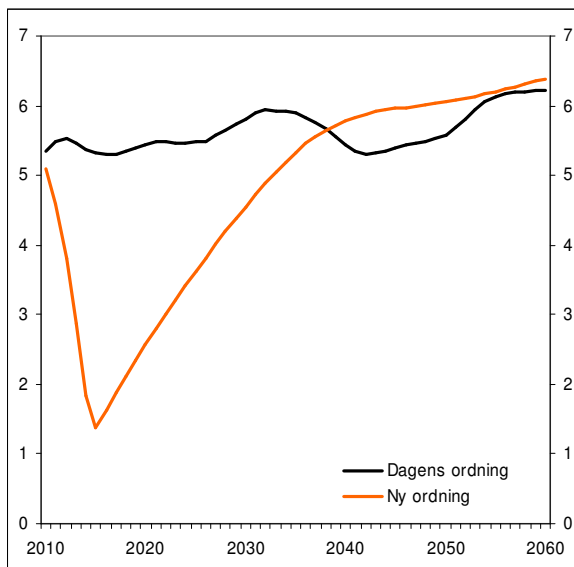
Påslagsmodellene for ny AFP som utvalget fått tallfestet, er dimensjonert slik at utgiftene til AFP til de første årskullene som skal motta ny AFP blir de samme som ved en videreføring av dagens AFP-ordninger. Omleggingen er dermed forutsatt isolert sett å ikke skulle gi økte kostnader. Utgiftene til senere årskull vil imidlertid bli høyere enn ved en videreføring av dagens AFP-ordning. Dette skyldes at nåverdien av dagens ordning faller for senere årskull, mens nåverdien av ny ordning øker. Jf. avsnitt 5 i vedlegg 3, er forskjellen om lag 5 pst. for 1960-kullet.

Utgifter ved dagens og ny ordning

Arbeids- og velferdsdirektoratet har framskrevet de løpende utgiftene til AFP ved en videreføring av dagens AFP og gjort anslag på utgiftene ved overgang til en ny AFP-ordning. Resultatene av beregningene er illustrert i figur 8, som viser de samlede utgiftene til arbeidsgiverne og staten.

Det midlertidige fallet i løpende utgifter ved innføring av ny ordning skyldes at AFP-pensjonen i dagens ordning betales ut i maksimalt fem år (62–66 år), mens ny AFP er forutsatt betalt ut over en vesentlig lengre periode. Dette betyr at utfasingen av dagens ordning går raskere enn innfasingen av ny ordning, slik at det vil oppstå et midlertidig fall i de løpende utgiftene selv om hver person i gjennomsnitt får om lag samme totale utbetaling. Rommet som oppstår, kan blant annet benyttes til fondering av framtidige forpliktelser, jf. avsnitt 9.

Figur 8 Løpende utgifter til AFP i privat sektor. Videreføring av dagens ordning samt samlede utgifter ved innføring av ny AFP. Mrd. 2007-kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Utgiftene til AFP i privat sektor ved en videreføring av dagens AFP er anslått til om lag 5,4 mrd. kroner i 2010, og utgiftene ville fram mot 2060, fluktuert mellom 5,3 og 6,3 mrd. kroner. Tallene inkluderer de økte pensjonsutbetalingene fra folketrygden som følge av at AFP-pensjonistene godskrives opptjening. Utbetalingene av selve AFP-pensjonen ville i samme periode variert mellom 4,8 og 5,8 mrd. kroner.

Utviklingen i framtidige utgifter etter en omlegging av AFP-ordningen, avhenger av hvordan ny AFP utformes. I Arbeids- og velferdsdirektoratet sine framskrivninger er det forutsatt at ny AFP utformes nøytralt, tjenes opp tilsvarende inntekstpensjonen i ny folketrygd, utbetales livsvarig og at 1948-kullet blir det første kullet som får ny AFP. Dagens AFP-ordning er forutsatt videreført til og med 1947-kullet.

Under disse forutsetningene, vil utgiftene til AFP-pensjon i dagens ordning falle fra 4,6 mrd. kroner i 2010 til null i 2015, når alle fra 1947-kullet har gått over på alderspensjon i folketrygden. Det at AFP-pensjonister i dagens ordning har fått godskrevet opptjening i folketrygden, vil likevel i lengre tid påvirke statens utgifter til alderspensjon. De første årene medfører dette utgifter i folketrygden på om lag 500 millioner kroner. Fra 2015 faller utgiftene til godskrevet opptjening gradvis.

Det vil ta lang tid før ny AFP er fullt innfasert, dersom ny AFP skal betales ut livsvarig. Utgiftene anslås å vokse fra om lag 50 millioner kroner i 2010, til 5 mrd. kroner i perioden 2030–2035 og videre til vel 6,3 mrd. kroner i 2060.

Innfasing av ny AFP-avgift

Avgiften til den nye AFP-ordningen kan fases inn i takt med at utgiftene til dagens AFP-ordninger reduseres. En mulig innfasing av ny AFP-avgift, gitt at arbeidsgivernes totale innbetalinger skal være om lag upåvirket av omleggingen til ny AFP, er skissert i tabell 19. Når finansieringsmodellen endres, vil likevel utgiftene til den enkelte arbeidsgiver bli påvirket, men innfasingen sikrer at endringene skjer gradvis.

Rapport fra AFP-utvalget. Vedlegg 4: Finansieringen ny AFP

Det går fram at avgiftsnivået i 2010 kan settes til om lag 10 prosent av full avgift, og deretter økes gradvis. Det siste kullet i dagens AFP-ordning, 1947-kullet, fyller 67 år i 2014 og går over på folketrygd dette året. I 2015 vil dermed dagens AFP være ferdig utfaset og avgiften til den nye AFP-ordningen være ferdig innfaset.

Avgiften vil dekke utgiftene til ny AFP og gir i tillegg mulighet til en delvis fondering av framtidige forpliktelser.

Tabell 19 Utgifter til dagens AFP i 2010-2020 ved videreføring og dersom 1947-kullet blir siste årskull i gammel ordning. Millioner kroner

År	Dagens AFP framskrevet	Dagens AFP t.o.m. 1947-kullet	Differanse	Differanse i pst. av dagens AFP = innfasing av ny AFP-avgift
2010	3 533	3 214	319	ca. 10 pst
2011	3 582	2 533	1 049	ca. 30 pst
2012	3 592	1 803	1 789	ca. 50 pst
2013	3 542	1 133	2 409	ca. 70 pst
2014	3 472	410	3 062	ca. 90 pst
2015	3 447	0	3 447	100 pst
2016	3 439	0	3 439	100 pst
2017	3 447	0	3 447	100 pst
2018	3 479	0	3 479	100 pst
2019	3 521	0	3 521	100 pst
2020	3 554	0	3 554	100 pst